БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

№ 237 (5129)
Пятница
Ноябриин 29
1946 он

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

Сэн 20 мүнгэн

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

БУРЯТ-МОНГОЛ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДТЭ ҺУНГАЛТАНУУДЫЕ ХЭХЭ ТУХАЙ

Бурят-Монгол АССР-эй нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведэй эрхэтэ түлөөлэлгын болзорой үнгэрһэнэй дашарамда, „Бурят-Монгол АССР-эй Верховно Соведтэ һунгаха һунгалтануудай тухай Дүримэй“ 64-дэхи статьягай үндэһөөр Бурят Монгол АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй тогтоохонь хадаа:

Бурят-Монгол АССР-эй Верховно Соведтэ һунгаха һунгалтануудые 1947 оной февралиин 9-дэ, воскресеньедэ хэхэ гэжэ зарлаха.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ ***Г. ЦЫДЕНОВА.***

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь ***В. МОНКЕТОВ.***

г. Улан-Удэ, Соведүүдэй Байшан
1946 оной ноябриин 28.

Большевизмын сурталнуудые эсэшэ сусашагүйгөөр шудалха

Манай орон болбол арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба саашадань хүгжөөхэ табанжэлэй түсэбые бэелүүлхэ тушаа түүхэтэ зорилгонуудые шиидхэжэ байна. Энэ түсэбые бэелүүлгэ болбол манай орондо социалистическэ байгуулалтые дүүргэхэ ба коммунизмда шата дамжан шэлжэн орохо замда ехэхэн алхам болохо байна.

Эдэ зорилгонуудые амжалтатайгаар дүүргэлгын тон шухала услови хадаа саашадаа оронной нийтын ажабайдалда социалистическэ идеологиие улам гүнзэгыгөөр нэбтэрүүлгэ, манай хүн зоной коммунистическэ мэдэрэлые дээшэлүүлгэ болоно.

Советскэ идеологиин агууехэ эмхидхэхы үүргэнь немецко-фашистска булимтарагшадта эсэргүү манай арадай Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда угаа ехэ хүсэтэйгөөр элирэн гараһан байха юм. Тус дайн болбол буржуазна национализмын ба шовинизмын идеологидо орходоо советскэ идеологиин хэды ехэ бүлюу һайн байһаниие харуулаа. Советскэ патриотизм ба арадай хани барисаагаар нэбтэрһэн социализмын ороной хүн зоной идеологи гээшэ дайсаниие илаха манай илалтын хүсэтэ нүхэсэл болоо.

Советскэ арад болбол большевизмын хүсэтэ сурталнуудаар советскэ хүн зониие зэбсэглэһэн өөрынгөө түрэл большевистскэ партида хизаарлашагүй үнэн сэхэ байдаг. Тэдэ сурталнууд бидэнэрые илагдашагүй болгоо, советскэ ороной саашанхи хүгжэлтын замые заажа, коммунизм байгуулха агууехэ зорилгые дүүргэхэ хэрэгтэ шэнэ хүсэнүүдые советскэ хүнүүдтэ үгэнэ.

Манай ороной саашанхи хүгжэлтэ хадаа идеологическа хүдэлмэриин асуудалда, арад нийтые советскэ, коммунистическэ идеологеор хүмүүжүүлгын асуудалда ехэхэн хубилалта хэхые партийна организацинуудһаа эрижэ байнабшуу. Советскэ хүнүүдэй идейнэ хүмүүжүүл, тэдэнэрэй политическэ хатуужалые дээшэлүүлжэ, идеологическа харша нүлөөтэй тэмсэхэ, хүнүүдэй ухаан бодолдохи капитализмын үлэгдэлнүүдтэй тэмсэхэ гээшэ большевигүүдэй угаа шухала хэрэг мүн.

«Звезда» болон «Ленинград» гэжэ журналнууд тухай», «Драматическа театрнуудай репертуарнууд ба тэдэниие һайжаруулха хэмжээнүүд тухай» ВКП(б)-гэй Центральна Комитедэй тогтоолнууд теоретическэ ба политическэ гайхамшагта удхашанартай байна. Эдэ тогтоолнууд хадаа манай бүхы идеологическа хүдэлмэриие саашадаа дэлгэрүүлгын ба хүгжөөлгын дайшалхы программа мүн.

Советскэ идеологи болбол манай орондо социалистическэ революциин илаһанай, Ленин-Сталинай партиин политикые бэелүүлһэнэй эсэстэ бии болоһон байха юм. Манай арадай бүхы гайхамшагта түйлалтанууд—манай орондо социализмын байгуулалтын илалта, манай ороние түрүү индустриально-колхозно держава болгоһон ябадал хадаа манай партиин сэсэн мэргэн политикые бэелүүлһэнэй аша үрэ мүн. Советскэ политика хадаа арадай ажабайдалай интересүүдтэ таараһан байха юм.

Дайнай һүүлээр манай ороной эршэмтэйгээр саашадаа хүгжэжэ байхые бүхы дэлхэйн арадууд хаража байна. Амгалан тайбанай Парижска конференци дээрэ нүхэр В. М. Молотов болбол манай арад өөрынгөө хэрэгтэ, өөрынгөө хүсэндэ этигэнэ. СССР-эй хэдэн арбаад миллион хүдэлмэришэд, таряашад ба интеллигенци өөрынгөө Эхэ ороной экономическа дэбжэлтын ба шэнэлхэн байгуулгын шэнэ Сталинска түсэбые дүүлжэ байна гэжэ бүхы дэлхэйн арадуудай дуулахаар мэдүүлһэн байна. «Бидэнэй гол шухала болгожо найдаха юумэ хадаа манай советскэ арад зон, манай сталинска табанжэлнүүд ба дайн сэрэгэй һүүлдэ арадай ажахые һэргээн бодхоохо хэрэгтэ, ажал хүдэлмэридэ болон дайн сэрэгэй шуурган соогуур гүрэнэйнгөө ажахын, культурна ба политическэ талаар сэсэглэн һалбарха ябадалые хангаха хэрэгтэ манай арад зониие эбдэршэгүйгөөр нэгэдүүлхэ ябадалые урданшье хангажа байгаад, мүн мүнөөшье хангажа байһан шэнгеэр сэрэгэй хойнохи үедэшье арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба саашадаа хүгжөөхэ хамаг бүхы хэрэгые агууехэ вождь манай Сталин хүтэлжэ байна гэжэ найдаха ябадал болоно» —гэжэ В. М. Молотов хэлэһэн байна. Ондоо ямаршье арад, ямаршье орон, ямаршье правительство өөрынгөө ажал-ябуулга тухай, өөрынгөө ерээдүй саг тухай иимэ этигэл найдабаритайгаар ба эли тодоор хэлэжэ шадахагүй байнабшуу.

Өөрынгөө хүсэндэ этигэхэ ябадал, арадай моральна ба идейнэ зэбсэгжэлгэ хадаа большевистскэ партиин, манай агууехэ вождь нүхэр Сталинай хэһэн айхабтар ехэ хүдэлмэриин эсэстэ бии болоһон байха юм.

Гансал советскэ интеллигентнэр, хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд бэшэ, мүн түрүү хүдэлмэришэд ба колхозникуудшье Ленин ба Сталинай зохеолнуудые угаа ехэ оролдосо хэшээлтэйгээр шудална. «ВКП(б)-гэй историин хураангы курс» гэжэ нүхэр Сталинай зохеол манай кадрнуудые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ айхабтар ехэ удхашанартай. Энэ зохеол болбол манай орондо марксизм-ленинизмын пропагандые үндэр дээдэ хэмжээндэ табиха, советскэ гүрэнэй кадрнуудые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ угаа ехэ туһа хүргэһэн байна.

Большевизмын сурталнуудые гүнзэгыгөөр шудалаад байгаа һаа, манай кадрнууд али бүхы асуудалнуудые зүбөөр шиидхэжэ шадаха байна. Мүнөө идеологическа хүдэлмэри хадаа ажалшадые социализмын хэрэгтэ үнэн сэхэ байхаар, тохеолдоһон бэрхэшээлнүүдые дабажа шадахаар, үндэр дээдэ сурталаар хүмүүжүүлхэ ябадалда зорюулагдаһан байха ёһотой.

Ажалшад өөрынгөө политическэ мэдэрэл дээшэлүүлхые, уласхоорондын байдалай асуудалнуудые, манай ороной гадаадын политикые гүнзэгыгөөр ойлгохые хүсэнэд. Теэд олохон бурят зон шэнэ үзэг бэшэг һайн мэдэхэгүй туладаа өөһэдөө юумэ уншажа үшөөл шаданагүй. Тиимэһээ ород алфавит дээрэ ажалшадые үзэг бэшэгтэ һургаха ябадалые хаа-хаанагүй эмхидхэхэ гээшэ ажалшадай дунда ябуулагдаха политическэ хүдэлмэритэй шууд холбоотой хэрэг болоно. Мүнөө деревнидэхи культурна хүдэлмэриие дээдэ хэмжээндэ табиха, хүдөөгэй арад зониие советскэ наука ба культурын түйлалтануудтай танилсуулха хэрэгтэ культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай урда угаа харюусалгатай зорилго табигданхай.

Партийна организацинууд хадаа большевизмын сурталнуудые эсэшэ сусашагүйгөөр шудалха хэрэгые мүнөө хэзээ хэзээнэйхиһээшье һайнаар хүтэлбэрилжэ, энэ талаар бии байһан дутуу дундануудые дары түргэн усадхаха ба кадрнуудай политическэ һуралсалые һайжаруулха зорилготой. Большевизмын сурталнуудые гүнзэгыгөөр шудалха гээшэ коммунист бүхэнэй, партийна бэшэ большевик бүхэнэй арюун уялга мүн.

«Манай хүнүүд эрдэмтэй, үндэр һайхан үзэл сурталтай, үндэр ехэ культурна, моральна эрилтэнүүдтэй ба юумын амта таниха шадабаритай хүнүүд байха ёһотой» (А. А. Жданов).

Лекторнуудэй семинар

ВКП(б)-гэй Обком штатна бэшэ лекторнүүдэй семинар һаяхан үнгэргэбэ. Энэ семинарта городой научна хүдэлмэрилэгшэд хабаадалсаба. «Культура и жизнь» газетэдэ толилогдоһон ВКП(б)-гэй ЦК-гэй пропаганда ба агитациин управлениин начальнигай орлогшо Иовчук гэгшын статьяе хэлсэхэтээ хамта лекторнүүдэй ээлжээтэ зорилгонууд тухай хэлсэбэ.

МИХАИЛ ЖУКОВ—ГУРБАН СТАНОК ДЭЭРЭ

Гүрэнэй заводой залуушуулай дунда Михаил Жуков өөрынгөө ажал хүдэлмэреэр, оролдолго ба оньһорхог ухаагаараа шалгардаг нүхэр юм.

Михаил Жуков завод дээрэ 1941 онһоо хойшо хүдэлмэрилнэ. Түрүүшын жэлнүүдтэ нэгэ станок дээрэ хүдэлмэрилхэдөө даабаряа үлүүлэн дүүргэдэг һэн.

Шэнэ сталинска табанжэлэй эхилһэнһээ хойшо, Михаил Жуков заводой залуушуулай дунда нэн түрүүлэн ажалай шэнэ методые хэрэглэжэ эхилхэ зуураа, өөрынгөө даалгабариие һара бүридэ 300 процент дүүргэхэб гэһэн уялга абаһан байна.

Энэ залуу хүдэлмэришэн Михаил Жуков хадаа үнгэрһэн 10 һарын турша соо дүрбэн жэлэй даалгабариие дүүргэбэ. Мүнөө ноябрь ба декабрь һарануудта ажалай даалгабариие 500-500 процент дүүргэжэ, жэлэй турша соо табан жэлэй даалгабари дүүргэхэб гэһэн уялга абаа. Нүхэр Жуков мүнөө үедэ 3 станок дээрэ хүдэлмэрилнэ. Ноябрь соо үдэр бүриингөө даалгабариие 600 процент дүүргэжэ байна. Тэрэнэй салин хүлһэн үнгэрһэн һарада 2934 түхэриг болоһон байна.

Гүрэнэй заводой хүдэлмэришэдэй дунда Михаил Жуков, Иван Анохин ба бусадай ажалай жэшээтэ һайн дүй дүршэлые хэрэглэжэ хүдэлмэрилһэн ба 10 һарын турша соо 3-4 жэлэй даалгабаринуудые дүүргэһэн хүдэлмэришэдэй тоо мүнөө арбаадаар тоологдоно бэшэ, харин хэдэн арбаадаар тоологдодог болоно байна.

Ф. Чернов.

Жэлэйнгээ түсэб дүүргэбэ

„Заготживсырьегой“ Байкало-Кударын гүрэнэй ондатрна ажахы (директорынь нүхэр Мурышев) ангай арһа тушаалгын талаар жэлэйнгээ түсэб 113 процент, томо малай арһаар—140 ба жэжэ малай арһа тушаан абалгаар 119 процент, мүн нооһоор жэлэйнгээ түсэбые 287 процент гүйсэдхэбэ.

Уялгаа дүүргээ

Загаһа барилгын «Байкал» гэжэ колхоз (Кабанск) 3-дахи кварталай хүдэлмэриин дүнгэй ёһоор Бүхэсоюзна 3-дахи шанда хүртэһэн байха юм. Колхозой загаһашад Сталинска Конституциин үдэрэй хүндэлэлдэ зорюулан, декабриин 5 хүртэр жэлэй түсэбһөө гадуур 400 пүүд загаһа бариха уялга абаад, мүнөө 700 пүүд загаһа барижа, абаһан уялгаяа хүндэтэйгөөр гүйсэдхэбэ.

Үнгэ һайта үнэтэ арһан

Мүнөө жэл үнэтэ ангууд элбэгээр баригдана. Заримдаа город шадарай бургааһа шугы, хээрэ талаар үнэгэ, һолонго олоор үзэгдэнэ. Мүн холо бэшэ ойрын ой тайгануудта шэлүүһэн дайралдана. Бэлэдхэлэй сезоной эхинһээ хойшо «Заготживсырьегой» системын Улан-Удын районно бэлэдхэлэй контородо үнэгэнэй хореод арһан городой ангуушадаар оруулагдаба.

А. Танцырев.

Ангай фермэнүүд

Иволгын аймаг соо ангай 3 фермэнүүд бии. Эдэ фермэнүүд колхоздоо ашаг олзо ехээр үгэдэг. Ждановай нэрэмжэтэ колхоз 10 эхэ ба 4 эрэ үнэгэтэй. Тэдэнэйнь 9-ниинь түрэжэ, 47 гүлгэ гаргаа. Фермэнь 1946 ондо хэдэн арбаад мянган түхэригэй олзо үгөө. Фермые даагша нүхэр Агня Налетова гэгшэ үнэгэдөө һайнаар харууһална. Мүн Молотовой нэрэмжэтэ колхозой фермэ 7 гүлгэ абаа. „Майн I“ колхоз 11 эхэ, 4 эрэ үнэгэтэй. Эхэ үнэгэдынь 38 гүлгэ гаргаһан байна. Энэ фермэ колхоздоо нилээд ехэ олзо оруулдаг байна.

Бурят-Монголой комсомольско организаци

Мүнөөдэр ВЛКСМ-эй областной XIII конференци нээгдэхэнь. Энэ хадаа республикын комсомольско организацинуудай ажабайдалда айхабтар ехэ событи гээшэ. Үнгэрһэн жэлнүүдтэ манай областной комсомольско организаци болбол дайшалхы замаар ябажа, большевистскэ партиин сэсэн мэргэн хүтэлбэри доро бүхы советскэ арадтаяа нэгэн хамта түүхэтэ илалтануудые түйлаба.

Областной комсомольско организациин 115 мянган гэшүүд болбол немецко-фашистска эзэмдэгшэдтэ эсэргүү Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнай эхилхэтэй хамта һайн дураараа фронтдо ошожо, комсомольско организацияньгаа ба советскэ арадайнгаа найдабариие нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэһэн байгаа.

Манай областной комсомольско организацяар хүмүүжүүлэгдэһэн, мүнөө Советскэ Союзай Геройнууд Петр Харитонов, Игорь Иванов, Павел Банпов, Борис Ущев, Георгий Москалев болон бусад гансахан Бурят-Монгол республикын ажалшадта бэшэ, харин бүхы советскэ арадта һайн мэдээжэ болоо. Эхэ оронойнгоо нэрэ түрэ ба бэеэ дааngи байдалай түлөө шэн габьяатайгаар тэмсэһэнэйнгээ түлөө хэдэн мянган комсомолецууд правительственна дээдэ шагнал болохо орден ба медальнуудта хүртэһэн байгаа.

Дайн сэрэгэй жэлнүүдтэ гүнзэгы тылдэ үлэһэн хэдэн мянган комсомолецууд ба союзна бэшэ советскэ залуушуул колхозно поли дээрэ, ажаүйлэдбэриин предприятинуудай цехүүдтэ болон транспорт дээрэ хүдэлмэрилхэдөө шэн зоригтойгоор ажаллажа, алдарта Улаан Армидаа хэрэгтэй юумыень таһалгаряагүйгөөр үгэжэ байһан юм.

Хэрбээ 1941 онтой сасуулбал, 1945 оной эхеэр хоер ба гурбан зуутан 5 дахин, стахановецууд ба ударнигүудай тоо 4 дахин ехэ болоһон байгаа. Ажалай фронт дээрэ шэн габьяатайгаар хүдэлмэрилһэнэйнгөө түлөө республикын ажаүйлэдбэриин предприятинуудай болон транспорт дээрэ хүдэлмэрилдэг 50 комсомолец СССР-эй орден ба медальнуудаар шагнагдаа һэн. Тэдэнэй дунда Горячинска загаһанай заводой бригадир Наталья Петрова, Мясокомбинадай стахановец Кривогорницева, Гүрэнэй заводой комсомольско-залуушуулай бригадын бригадир Василий Рябенко болон бусад бии. Тэрээнһээ гадна БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар 65 комсомолец, ВЛКСМ-эй Центральна Комитедэй Хүндэлэлэй грамотаар 25 комсомолец шагнагдаһан байха.

300 гаран комсомолецууд ба союзнабэшэ залуушуул «Сталинска урялалай ударник», «Эрхим паровозник», «Эрхим хэлхеэ-холбоошон» гэһэн значогуудаар шагнагдаһан байна. Горьковско областиин комсомолецуудай жэшээгээр фронтовой комсомольско-залуушуулай бригаданууд эмхидхэгдэһэн байгаа. Улан-Удын депогой подъемно цехын комсомолец Иван Гордеев гэгшын үүсхэлээр 1942 ондо манай республикада комсомольско-залуушуулай бригада эмхидхэгдэһэн байха юм. Тиин, энэ патриотическа үүсхэлые республикын бусад комсомольско организацинууд халуунаар дэмжэжэ абаһан бэлэй. Хэрбээ 1942 ондо манай эндэ 300 хүнтэй 37 комсомольско-залуушуулай бригада байгаа һаа, дайн сэрэгэй дүүрэхэ багта 2500 комсомолец ба союзнабэшэ залуушуултай 358 комсомольско-залуушуулай бригада тоологдожо байһан юм.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ стахановска һургуулинуудта ба кружогуудта 18.700 залуушуул һуралсажа, тэдэнэрэй 10.000 гаран хүн мэргэжэлэйнгээ разрядые дээшэлүүлһэн байна. Республикын комсомолецууд хадаа түсэбһөө гадуур продукци үйлэдбэрилэн гаргажа, Улаан Армида зорюулан үгэхэ гэһэн үүсхэл гаргаһан байгаа. Дайн сэрэгэй жэлнүүдтэ республикын комсомолецууд ба союзнабэшэ залуушуулай хүсөөр 4 дайшалхы машина, 35 вагон консервэ, 7 вагон спецпродукци, 5 миномет бүтээн гаргагдаһан байха юм. Мүн тэдэнэрэй хүсөөр 200 тонно шулуун нүүрһэн малтагдаһан ба 350 тонно загаһанай продукци үйлэдбэрилэгдэн гаргагдаһан юм.

Тэрэшэлэн хүдөө нютагуудтахи комсомолецууд ба союзнабэшэ залуушуул Эхэ оронойнгоо түлөө шэн габьяатайгаар ажаллаһан ба ажаллажашье байна. Үндэр баян ургаса түйлаха, малажалые һайнаар үсхэбэрилхэ, тэрэнэй ашаг шэмые дээшэлүүлхэ тушаа манай залуушуул партийна организациин хүтэлбэри доро нилээдгүй ехэ хүдэлмэри хэһэн байна. Дайн сэрэгэй дүүрэхэ жэлдэ 597 комсомольско-залуушуулай звенонууд байгаа. Тэдэнэр барандаа даалгабарита нормоео үлүүлэн дүүргэһэн байна. Залуу плугшадай республиканска социалистическэ мүрысөөндэ 4 мянган шахуу залуушуул хабаадалсаһан бэлэй. Тэдэнэрэй 110-да «Республикын эрхим плугшан» гэһэн нэрэ зэргэ олгогдоо, 150 хүн ВЛКСМ-эй Обкомой ба БМАССР-эй газартаряаланай Наркомадай Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаһан байгаа.

Социалистическэ адуу малдаа үбһэ тэжээл бэлэдхэхын түлөө 550 шахуу комсомольско-залуушуулай звенонууд хүдэлмэрилһэн байха. Тэдэнэр хадаа 1 миллион 100 мянган центнер үбһэ, 218 мянган тонно силос, 147 мянга гаран тонно бүдүүн тэжээл бэлэдхэһэн байха юм. Зэдын аймагай Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой комсомолецууд малажал дээрэ шэн габьяатайгаар ажаллаһанайнгаа түлөө ВЛКСМ-эй ЦК-гэй секретарь нүхэр Н. Михайловай амаршалгын телеграмма абаһан байна. Саянтын МТС-эй нүхэр Дымбрыловэй хүтэлбэрилдэг комсомольско залуушуулай бригада дайн сэрэгэй жэлнүүдтэ социалистическэ мүрысөөндэ холодоо түрүү һуури эзэлжэ, ВЛКСМ-эй ЦК-гэй Хүндэлэлэй грамота ба мүнгэн шанда бэгэнтэ бэшэ хүртэһэн байха юм.

Манай республикын комсомолецууд хадаа өөһэдынгөө нөөсэлгэһөө 1.300.000 түхэриг мүнгэ танкова колонно байгуулгада үгэжэ, Агууехэ Сталинай амаршалгада хүртэһэн бэлэй.

Дайн сэрэгэй жэлнүүдтэ областной комсомольско организациин зэргэдэ 310 мянган эрхим түрүү хүнүүд ороһон байна. Тиин, эдэ залуушуулай ехэнхи хубинь Ленин-Сталинай комсомолой алдарта нэрые дээрэ үргэжэ ябана.

Областной комсомольско организациин гэшүүд хадаа манай Эхэ орондо дайн сэрэгээр ушаруулагдаһан хүндэ шархые түргэнөөр эдэгээхын түлөө социалистическэ мүрысөөндэ оролсоод, дүрбэдэхи Сталинска табанжэлэй агууехэ программые гансахан дүүргэхэ бэшэ, харин үлүүлэн дүүргэхын түлөө стахановска методээр ажаллажа байнад.

Гүрэнэй заводой комсомолецууд Иван Анохин, Палохин, Баженов, Смоленцев гэгшэд халаан соогоо 20 нормо дүүргэжэ, бүхы республика соогоо алдар сууда гаранхай. Тэрэшэлэн комсомолецууд Мухтарулин, Кашерихин болон бусад хахад жэлэй туршала хоер жэлэйнгээ нормо дүүргэбэ. Механизированнэ шэлэй заводой стахановец Антонина Пепелкина гэгшэ шэл зүһэхэ талаар Бүхэсоюзна рекорд дабажа гараа. Тэрэшэлэн, нүхэд Шкляр, Баландин, Иваницкий, Тимошенко болон бусадай хүтэлбэрилдэг комсомольско-залуушуулай бригадануудай ажалай габьяае бүхы республика мэдэнэ.

ПСЗ-гэй инструментальна цехын нүхэр Иваницкиин хүтэлбэрилдэг комсомольско-залуушуулай бригада ВЛКСМ-эй областной конференцидэ бэлэг болгожо, октябрь һарынгаа программые 614 процент дүүргээ. Тус бригадынхид хадаа табан жэлэйнгээ түсэбые 1946 ондо дүүргэхээр уялга абаад, үнгэрһэн 6 һара соо 4 жэлэйнгээ программые дүүргээд байна.

Гүрэнэй заводой нүхэр Мясниковой хүтэлбэрилдэг бригада һайнаар хүдэлмэрилнэ. Байкало-Сэлэнгын пароходствын нүхэр Ефимовэй хүтэлбэрилдэг комсомольско-залуушуулай бригада жэлэйнгээ программые 9 һарын туршала дүүргээд, октябрь һарынгаа түсэбые 210 процент дүүргэһэнэйгээ түлөө заводой дирекциин дамжуулгын Улаан тугта хүртэбэ.

Түнхэнэй аймагай Буденныйн нэрэмжэтэ колхозой комсомолец нүхэр Усольцевагай хүтэлбэрилдэг малай товарна фермын комсомольско-залуушуулай бригада малай үбэлжэлгэдэ эрхим һайн бэлэдхэл хангажа, адуу малаа гээлтэ хоролтогүйгөөр үбэлжэлгэдэ оруулжа байна.

Гэбэшье, зарим комсомольско организацинууд, тэрэнэй гэшүүд хадаа өөһэдынгөө хүдэлмэри дээрэ ехэхэн дутуу дундануудтай байха юм. Түбхын түрүүндэ, советскэ залуу үеынхидэй дунда политико-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие ябуулха талаар тон хангалтагүй байна. Комсомолецуудай дунда политическо-гэгээрэлэй ба идеологическа хүдэлмэри үшөөл дээдэ хэмжээндэ табигдаагүй байһаар.

Манай областной комсомольско организациин олонхи гэшүүд большевистскэ партиин түүхые, «Советскэ Союзай Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайн» гэһэн нүхэр И. В. Сталинай түүхэтэ номые шудалха талаар хангалтагүйгөөр хүдэлмэрилнэ. ВЛКСМ-эй Железнодорожно, Пригороднэ райкомуудай, Прибайкальска, Сэлэнгын ба бусад аймкомууд хадаа комсомолецуудай зүгһөө марксизм-ленинизм шудалха хүдэлмэриие тон хангалтагүйгөөр хүтэлбэрилнэ.

Мүнөөдэр нээглэхээ байһан ВЛКСМ-эй областной XIII конференциин делегадууд болбол шүүмжэлгэ ба өөрыгөө шүүмжэлгые үргэнөөр хэжэ, эдэ алдуу дутуунуудые усадхаха тушаа дэлгэрэнгы хэмжээ-ябуулгануудые абаха ёһотой байна.

В. СМАГИН.—ВЛКСМ-эй Обкомой секретарь

ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБ ДҮҮРГЭХЭНЬ

Байгша оной июльда Улан-Удэ городой ажаүйлэдбэриин ба зам харилсаанай предприятинуудай залуу стахановецуудай зүблөөн үнгэрөө һэн. Энэ зүблөөндэ хабаадалсаһан паровозо-бүтээлгын заводой инструментальна цехын комсомольско-залуушуулай бригадые хүтэлбэрилэгшэ Александр Иваницкий гэгшэ манай бригада шэнэ сталинска табанжэлэй түсэб жэлэй турша соо дүүргэхын түлөө тэмсэхэ байна гэжэ мэдүүлһэн юм.

Александр Иваницкий ба тэрээнэй бригадынхидай ажалай амжалтанууд тухай хэдэн дахин энээнэй урда тээ манай газета дээрэ толилогдоһон байна.

Амжалтануудаараа омгорхоһон энэ бригадынхид октябрьска баярай урда тээхи мүрысөөндэ оролсожо, һарын даалгабариие 614 процент дүүргээ һэн. Бригадир Иваницкий өөрөө һара соо 7 һара хахадай нормо дүүргэһэн байгаа.

10 һара соо хэһэн хүдэлмэриин дүнгэй ёһоор энэ бригада дүрбэн жэл долоо һарын даалгабариие дүүргээд байна. Тиин эдэнэр Сталинска Конституциин үдэр хүртэр табанжэлдэ хэхэ даалгабаряа дүүргэхын түлөө үшөө ехэ хүсэ зоригтойгоор хүдэлмэрилжэ байна.

А. Коротаева.

Түрүү заводто Улаан туг

Манай республикын загаһанай ажаүйлэдбэриин предприятинуудай хоорондохи социалистическэ мүрысөөнэй 10 һарын дүн һаяхан гаргагдаба.

Энэ дүнгэй ёһоор Дубининска загаһанай завод (директорынь нүхэр Чирков, парторгнь нүхэр Якушев) түрүү һуури эзэлбэ. Энэ завод 10 һарынгаа түсэб колхозуудтайгаа хамта 111,2 процент, октябриингаа түсэб 193,2 процент дүүргэһэн байна.

Иимэ үндэр амжалта түйлаһые нь тэмдэглэн, Бурят-Монгол АССР-эй Министрнүүдэй Совет ба ВКП(б)-гэй Обкомой бюро болбол Дубининска заводто дамжуулгын Улаан туг барюулха гэжэ тогтообо.

ХИЛЫН СААНА БАЙҺАН СОЮЗНА СЭРЭГҮҮД ТУХАЙ АСУУДАЛ ТУШАА

Генеральна Ассамблейн № 1 комитедэй заседани дээрэ ноябриин 22-то В. М. МОЛОТОВОЙ хэлэһэн үгэ

Господин түрүүлэгшэ, господинууд делегадууд!

Бидэнэр айхабтар шухала асуудалые зүбшэн хэлсэжэ байнабди. Эндэ үгэ хэлэһэн түлөөлэгшэдэй олонхиинь тэрэниие мэдэрһэн байгаа.

Бидэнэр хадаа орон бүхэндэ хамаадаха асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ ёһотойбди, ушарынь хадаа аюулгүй байдалай гү, али национальна бэеэ даагаа байдалай гү, али эжэлэмитэрэлай интересые хабаадаха байнабшуу. Мүнөө тад бидэнэй байһан ас удалай адли бүгэдэниитын эб найрамдалтай бүхы гүрэнүүдэй хоорондохи хани харилсаанай хүгжэхэ проблемэдэ хабаадаха тиимэ шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ ёһотой байнабди. Мүнөө энэ ушарта агууехэ державануудайшье интерес тухай, мүн тэрэшэлэн бага оронуудайшье интерес тухай хэрэг гаража байна гээшэ.

Нэгэдэмэл нацинуудай сэрэгүүд өөрынгөө ороной хилын саана байһан хадань, ингахадаа тэдэ сэрэгүүд Нэгэдэмэл нацинуудай али нэгэн гүрэнэй территори дээрэ байжа байһан хадань, тэдэ сэрэгүүд тухай тоо мэдээнүүдые үгэхэ ёһотой гэһэн советскэ правительствын дурадхал болбол тон түрүүн агууехэ державануудта хабаадаха ушартай. Тиимэ тоо мэдээнүүдые үгэхэ ябадалые агууехэ державанууд хадаа бэе гүрэнүүдтэ үгэнэ, плангаа бага оронуудай үгэнэ өөрынгөө үүргэ улэгые дүүргэхэ хэлэг гээшэ гэжэ харюуха ёһотой байгаа. Тиихэдэ бага оронууд эндэ мүн лэ талата үлэхэгүй байнабшуу. Советскэ правительствын дурадхалые батлан абаад байгаа һаа, тэдэнэр энэ асуудал тушаа өөһэдынгөө тоо мэдээнүүдые үгэжэ байха ёһотой болоно.

Ехэ ба бага гүрэнүүд тухай тиимэ мэдээнүүдые абаад байхадаа, бусадай территоринууд дээрэ байһан Нэгэдэмэл нацинуудай сэрэгүүд тухай бодото байдалынь хүсэд мэдэхэ байнабди. Мүн тиимэтэй хамта, тэрэ тоо мэдээнүүдэй үнэн тодорхой байха ба бэе бэеэ шалгалсаха ябадалые хангаха зэргэтэй. Эдэ тоо мэдээнүүд хадаа Нэгэдэмэл нацинуудай организацин генеральна секретарьта ба Аюулгүйн Советдэ үгтэхэ ёһотой.

Фашистскэ агрессорнуудай добтолгодо орһон манай хани барисаата зарим нэгэ гүрэнүүдэй территориие сүлөөлхэ хэрэгтэ агууехэ державануудай үгтэхэ ашагай габьяатай ба гэмгэл хохидолдо орһон тухай би хэлэһэн байгааб. Энэ ашагабьяань агууехэ бэлэсашагүй байна. Тэрэ хадаа сүлөөлэгшэдые үеын үедэ магтаал зууда гаргажа байха болоно.

Дайн сэрэгэй боложо байһан сагта, зарим гүрэнүүдэй саашалаа тогтожо байлгадань дайсанай аюул ушаруулаад байһан сагта, союзнигуудай сэрэгүүд болбол дайсанай добтолгые угы хэжэ, арадуудта эрхэ сүлөө ба демократи, демократическа эрхыень бусажа үгэхын тулада бии бүхы хүсэеэ гаргаһан байгаа. Теэд мүнөө ондоо саг болоод байна. Дайн сэрэг дүүрэһэн аад, союзна сэрэгүүд зарим ушарнуудта Нэгэдэмэл нацинуудай бусад гүрэнүүдэй территоринууд дээрэ үлөөд байһан зандаа. Дайн боложо, энхэ амгалан байдалда ороод байһан хадаа энээнэй урда тэхи шалтагаанууд ба ушар баримтануудай алаад ба һанаань али тодоор харагдана. Дайн сэрэгэй дүүрэһэнэй һүүлээр, дайсанай ой буга сохигдоһоо хойшо нэгэ жэлһээ үлүү болоод байхада, хани барисаата гүрэнүүдэй территоринууд дээрэ Нэгэдэмэл нацинуудай бусад гүрэнүүдэй сэрэгүүдэй үшөө бии байһаниие урдынгаа шалтагаанууд дээрэ тайлбарилһан аргагүй. Энээниие тэй барилха бусад ондоо шалтагаанууд бии байһан хэбэртэй. Зүгөөр, бидэнэр тэрэнэй тухай али тодо юумэ мэдэхэгүй байнабди. Теэд бидэнэй энээниие мэдэхэдэмнай яаха юм. Гүрэнүүдэй хоорондохи хани харилсаануудай хэтэ хабаадаха тиимэ шухала асуудал тушаа Нэгэдэмэл нацинуудай организацида яахадаа мэдээсэнгүй байха юм.

I.

Заршамууд ба практика

Нэгэдэмэл нацинуудай организациин уг зорилгонууд ба заршамууд тухай зааһан Уставай нэгэдэ ибүлэг соо иигэжэ хэлэгдэнэ: „Организациин членүүд бүхыдөө уласхоорондын харилсаануудые хэхэдээ хүсөөрөө бүлэжэ занаха ябадалһаа, мүн бусад ямар нэгэн гүрэнэй территориальна ойрое хүргэнэгүй байха гү, али политическэ талаар бэеэ даанхай байлгада эсэргүүсэн хүсөөрөө болохо гэхэ гү, али бусад ондоо аргануудаар, Нэгэдэмэл нацинуудай уг зорилготой таарахагүй ябадалһаа бэеэ хориход болоно“.

Бидэнэр бүгэдөөрөө эдэ заршамуудые баримталнабди. Тиихэдээ эдэ заршамууд хооһон саарһан дээрэ үлэхэгүй, харин хүсэндөө хүргэгдэхынь түлөө оролдохо ёһотойбди. Эдэ заршамуудые баримталжа байхадаа, бидэнэр „али нэгэ гүрэнэй политическэ талаар бэеэ даанхай байлгые“ дайраха ямар нэгэн ябуулгануудые бусад оронууд тушаа гаргаха ёһогүй байна даа. Гансал иигээд байгаа юм хадаа бидэнэр Нэгэдэмэл нацинуудай организацида ороходоо дээрэ абаһан уялгануудаа дүүргэхэ байнабди.

Мүнөө дайн сэрэгэй дүүрэһэн хойно, сэрэгэй талаар шухала хэрэгтэй болохоо болёод байһан сагта нэгэ гүрэнэй территори дээрэ нүгөө гүрэнэйнь сэрэгүүдэй ошоод байһан тухай энэ асуудал хадаа элдэбын һанал бодолнуудые түрүүлхэнь зүбтэй. Тиимэ байдал гээшэ арадуудай дунда дурагүйгэлгые гаргангүй байжа шадахагүй. Бүхы дэлхэйн ниитэ зон энээнэй хоһоо һанаагаа зобошоор ажаглаһан харана. Тиимэ дээрэһээ эндэнэй хабаадажа байһан уласхоорондын организациин этигэл үнэлые дайража байһан ушарые арсахын аргагүй.

Нэгэдэмэл нацинуудай бусад гүрэнүүдэй территори дээрэ союзна сэрэгүүдэй байлганиие зарим ушарнуудта дан хэтэрхэй ехэ дурдхатай болгодог байха юм.

Жэшээнь, Иранай территори дээрэ советскэ сэрэгэй частьнуудай нэгэ хэдэн неделиин соо һаатаһан ушартай болоходонь, тэрэниие Аюулгүйн Советэй олоншог заседани дээрэ зүбшэн хэлсэһэн байгаа. Энээн тушаа яһала ехэ шуугяа гаргаа бэлэй. Тиигэжэ байхадаа, Нэгэдэмэл нацинуудай нэгэ гүрэнэйнь сэрэгые нүгөөдынь территори дээрэ байлгажа болохогүй гээд хэдэн шанаан үгэ энэ гараа гээшэ һэм!

Тэрэ ушарташье Советскэ Союзэй улаан хүлеэлгэжэ байгаагүй һэн. Иранска территори дээрэһээ советскэ сэрэгэй частьнуудые нүүлгэхэ ябадал советскэ правительствын хэлэһэн тэрэ болзор соо түгэс дүүрэһэн байгаа. Габэшье, тэрэ гэһэнһээ хойшо аяар хэдэн жэл үнгэрөөд байхада, Аюулгүйн Совет болбол Иранай территори дээрэ советскэ сэрэгүүдэй һаатаһан тухай асуудалые зүблэхэ зүйлһөө үшөө гаргаадүй байшоо. Тиихэ зуура, бусад гүрэнүүд Иранай территори дээрэһээ өөһэдынгөө солдадуудые мүн лэ иигэжэ хүсэд гаргажа абаа шаһадань этигэжэ болохо гээшэ гү? Юрэ хэлэхэдэ, энээн тухай тодорхой дабтай мэдээнүүд бидэндэ үгы байнабшуу. Эндэ хоёр ондоо хэмжүүр барижа хэрэглэхэ ябадалые гаргажа болохогүй гэжэ намаха хэрэгтэй байна. Хамаг бүхы ушарнуудта, хамаг бүхы гүрэнүүд тушаа нэгэн адлихан хэмжүүрые баридаг байха ушаргай. Уласхоорондын организациин хүдэлмэридэ гансал тиимэ гуримтай байбал, тэрэнэй этигэл хүнгые бүхэжүүлхэ хэрэгтэ үнэхөөрөө таараха байнабшуу.

Нэгэдэмэл нацинуудай нэгэ гүрэнэйнь сэрэгүүдэй нүгөөдэ гүрэнэйнгөө территори дээрэ ошоод байһан тухай хэлсэжэ байхадаа, бидэнэр шухала асуудалые табяад байнабди гэжэ тоолохо хэрэгтэй. Тэрэниие хэрэгсээнгүй байжа болохогүй. Тиимэ асуудалнууд Нэгэдэмэл нацинуудай дунда хүсэд эли тодоор мэдэгдэжэ байха эрхэтэй.

Грециин территори дээрэ британска сэрэгүүдэй ошоод байһан тухай бидэнэр бүгэдөөрөө мэдэжэ байнабди. Фашистска Германида эсэргүүсэн тэмсэхын тулада шухала хэрэгтэй болоод байһан сагта британска сэрэгүүд Греци худар ерэһэн юм. Теэд тэрэ тэмсэл хэзээ үни дүүрэнхэй. Тиибэ яабашье британска сэрэгүүд тэндэһээ гаража ошоногүй. Мүнөө үедэ тэрэнэй тухай бүгэд ниитын анхарал хандуулагдаанхай. Дайн сэрэгэй дүүрэһэнһээ хойшо хэдэн олон һара үнгэрөөд байхада, хүсэн түгэс британска империин сэрэгүүд бишыхан Грециин территори дээрэ ямар ушарһаа байха болоноб. Эдэ хариин гүрэнэй сэрэгүүдэй байһан дээрэһээ, Грециин дотоодын байдалда ехэхэн түрилтэ хэгдэжэ байһыень хэншье арсажа шадахагүй. Тэрээн дээрэһээ болоходо, Греци болбол Европодо эгээн амгалан бэшэ орон болоод байнабшуу. Теэд бидэнэр иимэ ушар баримтые тойрон гараха эрхэтэй байна гүб даа.

Баһа ондоо жэшээ хараад үзэе. Холбоото Штадуудай сэрэгүүд Хитадай территори дээрэ байһан юм аа. „Японско солдадууд ба гражданинуудай буу зэбсэгые хурааха ба нүүлгэхэ болоһоной дашарамда нэгэ зарим тусгаар даалгануудые бэелүүлхэ хэрэгтэ туһалхын тулада“ американска ба Хитадай правительствонуудай хоорондоо баталһан хэлсээнэй ёһоор тэдэ сэрэгүүд эндэ байгаа юм гэжэ бидэндэ хэлэнэ. Зүгөөр, тиимэ шалтаг барихадань хэн этигэхэб даа. Хитадай правительство гээшэ хариин гү эгээ сэрэгүүлгүйгөөр байжа шадахагүй юм гү гэһэн асуудал гарана.

Дайсанай ой буга сохигдоод, дайн ой хэзээ үни дүүрээд байһан мүнөө сагта Хитадта үсөөхэн тоото американска сэрэгүүд бии юм гэжэ бидэндэ хэлэнэ. Тэрэнэй дээрэһээ мэдэхэдэ, эндэ американска сэрэгүүдэй шухала хэрэгтэй бэшэ байһаниинь элирнэ. Гэхэ зуура, американска сэрэгүүдые эндэ байлгахадаа Хитадай дотоодын хүгжэлтые орёо бэрхэ болгожо орон дотор эбээ таһарагтагые ехэдүүлээд Хитад республикада ондоо янзын гадаадын байдал бии болгоно. Хитадта американска сэрэгүүдэй бии байһан сагта энэ асуудал улам ехэ уласхоорондын удхатай боложо, зүб ехэ зүйлһөө орхигдожо шадахагүй.

Зарим нэгэ державанууд бүхы тэлхэ н бүмбэрсэгэй хамаг хубинуудта бултандань шахуу өөһэдынгөө сэрэгэй баазануудтай—сэрэгэй авиационно баазануудтай, далайн сэрэгэй баазануудтай болоод байһан ушар байдал мүн лэ шухала удхатай байха юм. Тиимэ баазанууд тухай тэрэ гээшэ дайн сэрэгэй үедэ удхатай байгаа һэн. Теэд, дайн сэрэгэй дүүрэһэн хойношье зарим гүрэнүүдэй авиационно ба далайн сэрэгэй баазанууд тоонь угаа олон зандаа үлэһэн байдалые Нэгэдэмэл нацинуудай хэрэгсээгүй байжа хэйһан гээшэ шадахаб. Американ Холбоото Штадуудай болон Великобританиин хабиатай эдэ олон баазанууд бүхы тиб ба океануудта байгуулагдаанхай. Теэд энэнь дайн сэрэгэй хэзээ үни дүүрэһэн хойно хэгдэжэ байнабшуу!

Эндэ Панамын түлөөлэгшэ үгэ хэлэбэ. Тэрэ хадаа Панамада Америкын Холбоото Штадуудай түхеэрһэн сэрэгэй баазанууд тухай хэлээ һэн. Тиихэдээ тэрэ хүн болбол Панамада байгаа американска баазануудай зарьманиинь Панамада бусаагдажа үгтэбэ гэжэ хэлэһэн байна. Тиихэдэ бусад баазанууд тухай тэрэнэй правительство США-гай правительствотой шөө хэлсээ хэхэ гэжэ найдана. Тэрэнэй хэлэһэн дээрэһээ мэдэхэдэ, Панамада американска баазанууд мүнөө хүртэр бии байһан зандаа.

Мүн тэрэшэлэн эндэ Бразилиин түлөөлэгшэ үгэ хэлэбэ. Тэрэ хадаа бразильска территори дээрэ сэрэгэй баазануудай бии байһан тухай һануулһан байгаа. Тэрэнэй хэлэһэн дээрэһээ мүнөө үедэ Бразилида тэдэ баазануудта хүдэлхэ байһан мэргэжэлтэдшье бии байһан зандаа юм байна гэжэ мэдэнэбди. Бразилидахи баазануудта американска мэргэжэлтэдые хэлэглэхэ ябадал үшөө болеодүй байһан хэбэртэй. Энхэ амгалан сагай өртэ байдалда байһан хадаа тэрээн тухай анхаралаа хандуулха ёһотой байнабди.

Мүн лэ тэдэ сэрэгэй баазанууд тухай асуудал тушаа Америкын Холбоото Штадууд болон Исландиин хоорондо арсалдаан гараһан тухай мэдээ һаяхан газетэнүүдтэ бэшэһыень бидэнэр булталаа уншаһан байгаабди. Холбоото Штадууд гээшэ 140 миллион тухай зонтой юм, тиихэдэ Исланди гээшэ оройдоо 130 мянга тухай хүнтэй гэхэ гү, али мянга дахин үсөөн зонтой гэжэ хэлэхэдэ болоно. Теэд, исландска территори дээрэ американска баазануудые байлгаһан ушарһаа хэдэн олон һарын туршада Америкын Холбоото Штадууд ба Исландиин хоорондо арсалдаанай хайшан гээд гаража байһан тухай газетэнүүдтэ уншаха байгаабди. Бүгэдэниитын эб найрамдал һэргээн бэхижүүлгэдэ байгаа мүнөө сагташье исландска территори дээрэ американска баазануудые байлгахын тулада, Нэгэдэмэл нацинуудай составта мүнөө ороһон аган бишыхан гүрэн болохо Исландиитай Америкын хүсэн түгэс гүрэн арсалдаа гаргажа байгаабди. Тиин энэ арсалдааниинь уласхоорондын удхатай болоһон тухай таанар мэдэхэ байнат.

Советскэ правительствын табиһан асуудалай ушар удхые ойлгуулжа гаршалхын тулада би хэдэхэн жэшээнүүдые хэрэглэбэб.

Иимэ жэшээнүүдые үшөө нилээд олоор харуулжа болохо байгаа. Дайн сэрэг дүүрэжэ энхэ амгалан саг ерээд байһан условида Нэгэдэмэл нацинуудай нэгэ гүрэнэйнь сэрэгүүд нүгөөдынгөө газар дээрэ байха гээшэ бүгэдэниитын анхарилые хандуулна гэбэл: энээн дээрэһээ боложо, хэтэрхы ехээр тэмээһэн зэрэб үгэнүүд тараагдажа байһан зандаа, элдэбын ойлгодохогүй асуудалнууд ба арадуудай дунда дурагүйгэхэ ябадал гарана. Нэгэ гүрэнэй территори дээрэ хариин сэрэгүүдэй байха гээшэ тэрэ гүрэнэй дотоодын хэрэгүүдтэ түрилтэ хэхэ болошогүй муу арга зэмсэг болохо байһыень арсахын аргагүй. Зарим ушарнуудта бусадай сэрэгүүдэй ерээд байлга гээшэ тус ороной дотоодын хэрэгүүдтэ хариин гүрэнэй түрилтэ хэхэ зорилго табихаһаа гадна, баһа тэрэнэй хүршэнэртэ гадаадын аюул ушаруулхын тулада хэрэглэгдэдэг байха юм. Тиимэ байдалые эсэслэн һалгааха хэрэгтэй.

II.

Советскэ дурадхал ба американска нэмэлтэнүүд

Элдэбын үгэ хэлэ гараха шалтгаануудые зайлуулхын тулада бүхы Нэгэдэмэл нацинууд болбол Нэгэдэмэл нацинуудай бусад гүрэнүүдэй территори дээрэ бии байһан өөһэдынгөө сэрэгүүд тухай дүүрэн информаци үгэхэнь шухала байна. Тиигэбэл агаарнай сэбэрлэгдэхэ болоно. Ехэ ба бага гүрэнүүдэй бэе бэедээ хүсэд этигэлсэхэ ябадалые тогтоохын тулада шухала хэрэгтэй байһан хадань, гадаадай хоорондохи харилсаануудые эли тодо болгохо юм. Эдэ бүхы ушар баримтанууд тухай информаци үгэхэгүй гэжэ Нэгэдэмэл нацинуудай организацида арсаха үндэһэ баримта байха гү, харин Нэгэдэмэл нацинуудай организациин тиимэ информаци абаа байгаа юм хадань уласхоорондын харилсаануудые элүүр болгожо һайжаруулха ба арадуудай хоорондо бэе бэедээ этигэлсэхэ ябадалые бүхэжүүлхэ хэрэгтэ туһалха болоно.

Нэгэдэмэл нацинуудай бусад гүрэнүүдэй территори дээрэ өөһэдынгөө сэрэгүүдэй ошоод байһан тухай мэдээнүүдые генеральна секретарьта ба Аюулгүйн Советдэ Нэгэдэмэл нацинууд булгадаа үгэхэ ёһотой гэжэ Генеральна Ассамблей дээрэ Советскэ делегаци дурадхаһан байгаа. Бүгэдын мэдэһээр, энээндэ харюу болгон Холбоото Штадуудай правительствын мэдүүлгэ оробо бэлэй. Генеральна Ассамблей дээрэ үгэ хэлэһэн г-н Остин болбол Америкын Холбоото Штадууд хадаа Генеральна Ассамблей дээрэ энэ асуудалые зүбшэн хэлсэхые буруушаан арсахагүй байна гээд мэдүүлээ һэн.

Габэшье, энэ асуудалые үргэдхэхэ гэжэ дурадхаад, хоёр шэнэ дурадхал оруулһан байгаа.

Нэгээр, г-н Остин болбол Нэгэдэмэл нацинуудай сэрэгүүд тухай мэдээн гансахан нүгөөдэ гүрэнүүдэй территоринууд тушаа бэшэ, мүн урдань дайсан байһан гүрэнүүдшье тушаа үгтэхэ ёһотой гэжэ дурадхаба. Хоёроор, г-н Остин болбол орон нютагтаа байһан Нэгэдэмэл нацинуудай сэрэгүүд тухай мэдээнүүд үгтэхэ ёһотой гэжэ дурадхаһан байна. Эдэ хоёр асуудалые Советскэ делегаци һайшаажа харюу үгэһэн байгаа. Зүгөөр, энэ харюумнай Холбоото Штадуудай правительствын дурадхалтай хүсэд таарахагүй байгаа юм.

Урдань дайсан байһан гүрэнүүдэй территоринууд дээрэхи союзна сэрэгүүд тухай асуудалые абаад үзэе. Энэ асуудал хадаа тоо мэдээнүүдгүйгөөршье яһала эли мэдэгдэнэ. Урдань дайсан байһан гүрэнүүдэй территоринууд дээрэ союзна сэрэгүүдэй байха гэһэн ушар хадаа, эбтэе оролгын зохихо условинуудаар хараалагдаһан байна. Тиимэ хадань Советскэ правительство болбол Нэгэдэмэл нацинуудай бусад гүрэнүүдэй территори дээрэ союзна сэрэгүүдэй бии байһан тухай асуудалтай зэргэшүүлэн энэ асуудалые табиһана удаһэ баримта байхагүй гэжэ хараһан юм. Диилдэһэн гүрэн бүхэнтэй эбтэе оролгын условинуудта нэгэ гүрэн бэшэ, харин хэдэн олон союзна гүрэнүүд гар табижа баталхаһаа гадна, тэрэнь бүгэдэниитын анхаралда тунхаглагдаад байһан хадань, урдань дайсан байһан гүрэнүүдэй территоринууд дээрэ союзна сэрэгүүдэй ошоод байһан ушар шалтагаанииинь бүгэдэдэ эли мэдэгдэнэ.

Гэхэһээ байтагай, мүнөө үедэ союзнигууд эб найрамдалай договорнуудые зохеожо байна. Эб найрамдалай договорнуудые батлаһанай һүүлээр, союзнигуудай сэрэгүүд болбол урдань дайсан байһан гүрэнүүдэй территори дээрэһээ тодорхой ёгоор заагдаһан тусгаар болзор соо гаргагдаха ёһотой гэжэ эдэ договорнууд соо мүн лэ хэлэгдэхэ юм.

Гансал Германи ба Япони тушаа эб найрамдалай договорнуудые зохёолго үшөө эхилээ үй, тиигэхэгүй байһанай үндэһэ баримтанууд хүсэд бии гэжэ таанар мэдэхэ байнат. Теэд эндэшье мини байгаагүй. Итали, Болгари, Румыни, Венгри ба Финляндида хамаадаха эб найрамдалай договорнууд тухай хэлэхэ юм болоо һаа, тус договор ёһоор хүсэндэ ороһоной һүүлээр 90 хоногой туршада соо союзнигуудай сэрэгүүд эдэнэй территори дээрэһээ гаргагдаха ёһотой гэжэ эдэ бүхы договорнууд соо хараалагдана. Тиимэ болохолоороо, урдань дайсан байһан орон нютагуудта байгаа союзна сэрэгүүд тушаа хүсэд ойлгостой болоно бэзэ. Зүгөөр, советскэ правительство болбол г-н Остинэй дурадхалые буруушаан арсажа шадахагүй, юундэб гэхэдэ энэ асуудал тушаа тодорхой мэдээнүүдые үгэхэ гээшэ Нэгэдэмэл нацинуудай һонирхоһон хуулха юм гэжэ тоолоһон байна.

Австри тухай асуудал тушаа г-н Коннэлиин хэлэһэн үгэ дээрэһээ гаргаһан нэгэ ойлгосогүй юумэ тухай эндэ хэлэжэ үгэхэ шухала байна гэжэ тоолоноб. Тэрэ хадаа американска сэрэгүүд австрийска правительствын зүбшөөлөөр Австрида байгаа юм гэжэ мэдүүлээ һэн. Теэд үнэнтэ дээрэ, союзнигууд энээн тухай Австриин правительствоһоо зүбшөөл һураагүй юм. Юрэ Австриин газар дээрэ союзнигуудай тухай Холбоото Штадууд, Великобритани, Франци ба Советскэ Союз—эдэ 4 гүрэнүүдэй өөһэд хоорондоо хэлсээ баталжа үгэдэнь Австриин правительствотой гэжэ байгаагүй бэлэй. Тэрэ хэлсээ баталхадаа союзна гүрэн бүхэнэй сэрэгүүдэй хаана байха зоононь тогтоогдоһон, мүн тэрэшэлэн союзнигууд хоорондоо хиналта Австриин бүхы территори дээрэ табигдаһан байгаа, тэрэнэй тухай тусхайлан дэлгэрэнгы хэлсээн баталагдаһан. Бодото байдалынь иимэ гээшэ.

Сенатор Коннэли гэгшэ урдань дайсан байһан гүрэнүүдэй территоринууд дээрэхи байдал тухай үшөө нэгэ ажаглалга хэһэн байгаа.

Тэрэ хадаа иигэжэ хэлээ: хэрбээ хани барисаата гүрэнүүдэй союзна сэрэгүүдэй тэндэ байһан ябадал эдэ гүрэнүүдэй дотоодын хэрэг ба политикада нүлөөгөө халдаана гэжэ тоолохо юм болоо һаа, „урдань дайсан байһан гүрэнүүдтэ байгаа арминуудшье эдэ гүрэнүүдэй дотоодын хэрэгүүдтэ ба политикада нүлөөгөө халдаана гээшэ.“

Иигэжэ хэлэхэдээ г-н Коннэли тон зүбөөр хэлэнэ. Зүгөөр урдань дайсан байһан гүрэнүүдэй территоринууд дээрэ союзна сэрэгүүдэй байһан ушарынь хадаа, тэдэнэр тусгаар сагай туршада соо эдэ оронуудай дотоодын байдалда хиналта табиха гэһэн байнабшуу. Жэшээнь, союзнигууд болбол Германиие демократизацилха ба демилитаризацилха тушаа тусхай шиидхэбэри гаргаад, эдэ хэлсээнүүдые бэелүүлхын зорилгоор Германиие союзна сэрэгүүдээр үни удаан байлгаха соо аймаджэ байха шухала гэжэ үгэе гээд Һанаһан тухайһаа бидэ өөрөө мэдэхэ байна. Гол ехэ агрессивна державанууд болохо Германи болон Япони тушаа хэлэхэ юм болоо һаа, энэшье гүрэнэй демилитаризаци ба демократизаци тус гүрэнэй дотоодын байдалда хиналта табиха эрхэ хэмжээ абаха шухала байһаниинь зүбтэй. Союзнигууд болон бүхы Нэгэдэмэл нацинуудай бүхы интересые хангахын тулада Германи болон Японии, мүн тэрэшэлэн урдань дайсан байһан бусад гүрэнүүдэй территоринууд дээрэ сэрэгүүдэй байлгаха тухай союзнигууд үгэеэ нэгэн болгожо хэлэһэн юм гэжэ г-н Коннэли һайса мэдэнэ ёһотой. Теэд урдань дайсан байһан гүрэнүүд тушаа шухала хэрэгтэй гэжэ бидэнэй тоолоһон хэмжээнүүдые Нэгэдэмэл нацинуудай гүрэнүүдтэ хэрэглэхэ гээшэ зүб болохо байна гү?

Эсэсэ, би болбол г-н Коннэлиин үшөө нэгэ ажаглалта дээрэ тогтожо хэлэхэ ёһотой байнаб. Советскэ делегаци болбол Нэгэдэмэл нацинуудай бусад гүрэнүүдэй территори дээрэ байһан өөһэдынгөө сэрэгүүд тухай Нэгэдэмэл нацинуудта тоо мэдээнүүдые үгэхэ ёһотой гэжэ дурадхаһан байгаа. Тиихэдээ урдань дайсан байһан гүрэнүүдэй территори дээрэ байгаа союзна сэрэгүүд тухай тоо мэдээнүүдые үгэхэ гэжэ дурадхаагүй һэн.

Теэд урдань дайсан байһан гүрэнүүдэй территори дээрэшье байгаа союзна сэрэгүүд тухай тоо мэдээнүүдые һонирхохо бии гэжэ американска правительствын дурадхал байһадань, тэрэниие советскэ делегаци зүбшөөһэн байха юм. Тиимэ мэдээнүүдые үгэхэ гээшэ зохихо тоонуудые, тодо болгожо бүридхэхын тулада туһатай байжа болохо юм. Энээниие бусад правительствонуудай хэрэгтэй гэжэ тооложо байһан хадань, Советскэ правительство тиимэ дурадхалые буруушаажа заашье арсаагүй бэлэй.

Габэшье, энэ дурадхалые зүбшөөжэ эндэ байлсаһан бүхы делегадуудта тараагдажа үгтэһэн өөрынгөө проектын текстдэ Советскэ делегациин зохихо пунктые оруулаад байтарнь, г-н Коннэли болбол энэ дурадхалаа абхуулха гэжэ юундэшьеб дурадхан хэлээд, тиимэ тоо мэдээнүүдые үгэхэ дурагүй байна гэжэ зэмэлһэн зандаа байба. Тиимэ мэдүүлгэнүүдые хэхэ ямаршье үндэһэгүй болоод байһан сагта лахадаа иигэһэниинь бүри мэдэгдэнэгүй. Зүгөөр, г-н Коннэли үгэеэ хэлэһэнэйнгээ һүүлээр Советскэ делегациин дурадхалтай гэнилсаан байжа магадгүй, мүн, тиимэ мэдээнүүдые үгэхые зүбшөөхэ тухай минии хэлэһэн мэдүүлгые дуулаагүй байжа болоо.

III.

Советскэ дурадхалай уг зорилгонууд

Мүнөө би болбол эндэ хэлэ хэлэһэн делегадуудай дайража хэлэһэн асуудалда дахяад бусаха һанаатай байнаб. Өөрынгөө дурадхалые оруулхадаа, ямар зорилго табиһан байгаабта гэжэ Советскэ делегациһаа асууба. Энэ асуудал дахин дабтагдаһан байгаашье һаань би үнөө дахин энээн дээрэ тогтожо хэлэхэмни. Аюулгүйн Совет болон тэрэнэй сэрэгэй-штабной комитет гэшэ уласхоорондын эб найрамдалые сахихын тулада Аюулгүйн Советдэ мэдэлтэй байха ёһотой зэбсэгтэ хүсэнүүд тухай дурадхалые Уставайнгаа ёһоор болдохо ёһотой юм. Иимэ юумэ Уставай 43-дахи статьягаар хараалагданхай. Энээнэй урда тэрэ уласхоорондын организаци гээшэ тэрэ мэтын асуудалнуудые хэзээшье эрхилээгүй байгаа һэн. Мүнөө болоходо, энэ зорилго зүблэхэ зүйлдэ оруулагдаад байна. Сэрэгэй-штабной комитет тус асуудалые хаража үзэлгэдэ оронхой. Гэтэшье, энэ мэтын проблемэнүүдые шиидхэхэ ябадалай айхабтар орео бэрхэ байһыень тоолгүй байжа болохогүй ааб даа. Тиин, бидэнэр бүгэдэниитын эб найрамдалые хамгаалан аршалхын зорилгоор Аюулгүйн Советэй мэдэлдэ байха ёһотой зэбсэгтэ хүсэнүүдые эмхидхэхэ түсэбые зохёолгодонь Сэрэгэй-штабной комитедтэ булгадаа туһалха ёһотойбди. Тиихын тулада, өөрынгөө ороной хилын саана, тиимэ хадаа бүримүһэн гадаадын зорилгонуудые бэелүүлхэ гэжэ байһан Нэгэдэмэл нацинуудай зэбсэгтэ хүсэнүүд тухай тоо мэдээнүүд Сэрэгэй-штабной комитедтэ бии байха ёһотой болоһониинь эли тодо бэшэ гээшэ аал? Хэрбээ Аюулгүйн Совет ба тэрэнэй Сэрэгэй-штабной комитет тиимэ сэрэгүүд тухай бодото байдалые мэдэхэгүй байгаа һаа тэрэ болбол Нэгэдэмэл нацинуудай организациин зэбсэгтэ хүсэнүүдэй шухала хэрэгтэй түсэбые хайшан гээд зохеожо шадаха гээшэб. Гансал эдэ бүхы зэбсэгтэ хүсэнүүд тухай дүүрэн мэдээнүүдэй бии байһан ябадал хадаа уласхоорондын эб найрамдал ба аюулгүй байдалые сахихын тулада һанаашалагдажа, аюулгүйн Соведэй мэдэлдэ байха зэбсэгтэ хүсэнүүдые эмхидхэхэ зүб түсэбые зохеожо шадаха арга олгохо байна.

Г-н Бевин болбол 43-дахи статья хадаа мүнөө хэлсэгдэжэ байһан асуудалда хабаадахагүй юм гэжэ үсэгэлдэр хэлэбэ. Теэд Бевин болбол иигэжэ хэлэһэнэйнгээ хэрзэргэ зүб байһаниие гэршэлхэ гэжэ оролдобогүй.

Советскэ делегаци болбол иигэжэ һанаашыень зүбшөөнэгүй. Сэрэгэй-штабной комитедэй хүдэлмэридэ хабаадалсажа байһан Советскэ делегациин түлөөлэгшэд хадаа Нэгэдэмэл нацинуудай зэбсэгтэ хүсэнүүдые эмхидхэхэ түсэб зохеохын тулада дурсагдаһан тоо мэдээнүүдтэй байхамнай угаа шухала гэжэ тоолоно. Эндэ болоһон буляалдаата хэлсээнэй ябасые минии ойлгоһоор хада, үгэ хэлэһэн делегадуудай нилээд олониинь энээниие мүн лэ зүб бэшэ гэжэ тоолоһон байха юм.

Эндэ болоһон буляалдаата хэлсээн тухай хэлэхэ юм болоо һаа тэрээн тухай тусгаар тогтожо хэлэхэ хэрэгтэй.

Советскэ дурадхалда тус тус түлөөлэгшэдэй хандалгань нэгэн адли бэшэ байһыень бидэнэр хараабди. Тус проблемын шэнэ байһаншье хадань, иимэ юумэ гэб гэнтэ ушарба гэжэ гайхаһанай хэрэггүй.

Энэ асуудалые зүбшэн хэлсэжэ эхилээд байхада би өөрынгөө мэдүүлгэ хэхэдээ, Нэгэдэмэл нацинуудай бусад гүрэнүүдэй территори

(Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюурта)

ХИЛЫН СААНА БАЙҺАН СОЮЗНА СЭРЭГҮҮД ТУХАЙ АСУУДАЛ ТУШАА

Генеральна Ассамблейн № 1 комитедэй заседани дээрэ ноябриин 22-то В. М. МОЛОТОВОЙ хэлэһэн үгын түгэсхэл

...мүн тэрэшэлэн урдань дайһан гүрэнүүдэй территори ... Советскэ Союзай зэбсэгтэ ...үүд хадаа эбтээ оролгын зо... условинуудаар хараалагдаһа...hоор байна гэжэ Советскэ ...тельствын үмэнэһөө тодорхой... тоосожо хэлэһэн байгааб. ... болохолоороо, Советскэ ...тельство болбол хилын саана ... Советскэ Союзай сэрэгүү...шар байдал тухай элидэ гар...үгэбэ. Мүн энэ асуудал дээрэ ...жо Франциин түлөөлэгшын ...эн юумые шагнаһан байнабди. ...хадаа бусад гүрэнүүдэй тер...ри дээрэ байһан французска ...тэ хүсэнүүд тухай тайлбарил... хэлэбэ. Бидэнэр Хитадай ...лэгшын хэлэһэн мэдүүлгые ...һан байгаабди. Тэрэ хадаа, ...сэрэг соогуур Хитадай сэрэ... Бирма ба Индо-Хитадай тер...ринууд дээрэ ябаһан юм гэжэ ...лаад, тиин дайнай дүүрэм... Хитадай бүхы сэрэгүүд бу... территориһоо гаража, гар... бусажа ерээд байна гэжэ хэ...

...имэ болохолоороо, табан агуу... державануудһаа Советскэ С..., Франци, Хитад болбол өөһэ...ынгөө гүрэнүүдэй хилын саана байһан зэбсэгтэ хүсэнүүдэй ямар байдалтай байһан тухай хуулига оосоогоо эндэ үгэһэн байна. Гэбэшье, энээн тухай Америкын Холбоото Штадуудай түлөөлэгшэһөөшье, Великобританиин түлөөлэгшэһөөшье юушье дуулаагүй байнабди. Тэдэнэр хадаа энэ мэтын юумэ тухай Нэгэдэмэл нацануудай организациин түлөөлэгшын үмэнэ хэлэһэнэй хэрэггүй гэжэ тоолоһон хэбэртэйгээр иимэ мэдээнүүдые манда хэлэжэ үгөөгүй байшоо.

Зүгөөр, бидэнэр хадаа Нэгэдэмэл нацануудай бусад гүрэнүүдэй территори дээрэ байһан бүхы гүрэнүүдэй сэрэгүүд тухай тоо мэдээнүүдые эгээ энэ комитет дээрэ үгэгты гэжэ эрижэ шадахагүй байһамнай эли бэзэ. Тиихэтэй хамта бусад гүрэнүүдэй территори дээрэ байһан өөһэдынгөө зэбсэгтэ хүсэнүүд тухай мэдээнүүдые үгэхэ шухала гэжэ Нэгэдэмэл нацануудай ... организациин тоолоод байгаа юм һаань, тиимэ мэдээнүүдые үгэхэһөө Америкын Холбоото Штадууд ба Великобритани арсаха юм гэжэ лаблан хэлэхэ үндэһэ баримта бидэндэ байхагүй.

IV.

Буу зэбсэгүүдые хороохо гээшэ тусгаар асуудал мүн

...лэ этдэб олон һанал болол... ...хэлэгдэһэн ба бидэнэй нэгэ... ...лтай боложо шадаагүй байһан ...дал тухай хэлэхэмни.

...гэлын мэдэһээр, Холбоото ...уудай правительство болбол ...нь дайсан байһан гүрэнүүдэй ... дээрэ байгаа Нэгэдэмэл на...удай зэбсэгтэ хүсэнүүд тухай ... үгэхэһөө гадна, мүн тэрэ... ...н орон нютагтаа байһан сэ...д тухай мэдээ үгэхэ гэһэн ...дхал оруулба. Советскэ пра...льство энэ дурадхалые буруу ... арсахагүй байһыень таанар ...лэ мэдэхэ байнат. Зүгөөр, би...р хадаа буу зэбсэгүүдые бү...ниитээрээ хороохо проблемые ...хэ үедэ энэ асуудал харал... ёһотой юм гэжэ тоолонобди.

...саhан бусадай территори ... байһан Нэгэдэмэл нацануу... зэбсэгтэ хүсэнүүд тухай бэ... мүн буу зэбсэгүүдые бүгэдэ...ээрээ хороохо тухай асуудал... Советскэ Союзай үүсхэлээр Ге...льна Ассамблей дээрэ табиг...н юм гэжэ һануулха байнаб. ... зуураа, буу зэбсэгүүдые ...дэниитээрээ хороохо проблемэ... хэлсэжэ байхадань бүхы зэб... ...э хүсэнүүд тухай юрэнхы ...удал, тэрэнэй дунда гүрэн бү...й өөрынь газар нютагта байһан зэбсэгтэ хүсэнүүд тухай асуудалшье табигдаха ушартай. Советскэ правительствын һанал болол иимэ гээшэ.

Үсэгэлдэр бидэнэр үшөө нэгэ дурадхал ороһыень дуулаһан байнабди. Британска делегат болбол бусадай территоринууд дээрэ байһан Нэгэдэмэл нацануудай сэрэгүүд тухай асуудалые буу зэбсэгүүдые бүгэдэниитээрээ хороохо тухай асуудалтай хамтаруулжа, мүн тэрэндэ орон нютагтаа байһан сэрэгүүд тухай асуудалыешье оруулжа зүбшэн хэлсэхые дурадхаһан байгаа. Теэд, иигэжэ хамтаргаха гээшын зүйтэй бэшэ байһыень гэршэлхэнь хилбар байна. Дурсагдаһан хоёр асуудалнуудай угаа шухала удхатай байһаниинь бидэнэртэ булта мэдээжэ, манай эли мэдэгдэнэ.

Эдэ хоёр асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгые нэгэдүүлхэ гэжэ дурадхаһан хүн хадаа эдэнэй асуудал бүхэниинь шухала удхатай юм гэжэ ойлгожо ба тэрэ хоёр асуудалнуудай алинииеншье хаража үзэлгэдэ муу юумэ ушаруулхы дурагүй байһандань һэжэг һанагданагүй. Тиихэ зуураа, бусадай территоринууд дээрэ союзна сэрэгүүдэй оршоод байһан тухай асуудал гэшэ юрын асуудал бэшэ, харин ехэхэн хэлсэлгэндэ орохо юм гэжэ һайса мэдэхэ байнат, теэд буу зэбсэгүүдые бүгэдэниитээрээ хороохо гэһэн проблемэ гээшэ бүри үлэмжэ ехэ орео бэрхэ байха болоно. Эдэ асуудалнуудые хамтаруулжа, зүбшэн хэлсээ юм хада, нэгэдэхишье, мүн хоёрдохишье асуудалые хаража үзэлгэдэ гай түбэг ушаруулангүй үнгэргэхын аргагүй. Тэдэнэй зүбшэн хэлсэлгые нэгэдүүлээд байх даа, бидэнэр алиндань ехэ анхарал хандуулхагүй байнабди. Тиимэ хадаа тэрэ хоёр асуудалые нэгэдүүлхэ гээшэ зүйтэй бэшэ.

Эдэ асуудалнуудай ондо ондоо удхатай байһаниишье хархань бэрхэтэй бэшэ. Бусадай территоринууд дээрэ байһан өөһэдынгөө сэрэгүүд тухай тоо мэдээ үгэгты гэжэ хэлэжэ байхадаа, бидэнэр болбол мүнөө сагай бодото байдалые мэдэхэ гэжэ хэлэнэ гээшэбди. Буу зэбсэгүүдые бүгэдэниитээрээ хороохо гэһэн асуудал тухай хэлэжэ байхадаа, бидэнэр болбол үни удаан сагта болохо ехэхэн хэмжээнэй проблемэ табина гээшэбди. Хэрбээ түрүүшын асуудал гол түлэб ушар баримтанууд тухай асуудал байгаа юм һаань, хоёрдохи асуудалынь хадаа тон түрүүн уласхоорондын зүблөөн ба конференцинүүдтэ хабаадалсагшадай мүнөө хүртэр шиидхэжэ шадаагүй байһан тиимэ проблеманүүдые орео бэрхээр зохеожо гаргаха гэһэн зоршамууд тухай асуудал мүн.

Буу зэбсэгүүдые бүгэдэниитээрээ хороохо гэһэн проблемые зохёолго хадаа нилээд ехэ саг биеэ һээ эрихэ байһыень хэншье арсажа шадахагүй. Олон һара соо ехэ энэ хүдэлмэри хэнгүйгөөр буу зэбсэгүүдые бүгэдэниитээрээ хороохо гэһэн проблемые һайнаар зүбшэн хэлсэхын аргагүй. Бусадай территоринууд дээрэ байһан сэрэгүүд тухай тоо мэдээ үгэхэ ябадалые буу зэбсэгүүдые бүгэдэниитээрээ хороохо тухай асуудалые зүбшэн хэлсэлые дүүргэхэ саг хүртэр хойшолуулхые бидэндэ дурадхажа байна гэжэ һанажа болохо гээшэ гү? Дээрэ дурсагдаһан хоёр асуудалнуудые нэгэдүүлжэ зүбшэн хэлсэхэ гэһэн дурадхалые буу зэбсэгүүдые бүгэдэниитээрээ хороохо проблемые шиидхэжэ дүүргэжэ эрээ бусадай территоринууд дээрэ байһан сэрэгүүд тухай тоо мэдээнүүдые Англиһаа, Холбоото Штадуудһаа, Советскэ Союзһаа, Франци ба бусад гү энүүнһээ эрихэгүй гэһэн удхатай юм гэжэ ойлгохо хэрэгтэй гээшэ гү? Хэрбээ, иимэ байгаа юм хадань тиимэ шиидхэбэри гаргабал, бидэнэр лаашье аягүй байдалда бэеэ оруулхабди. Тиигээ хадамнай бусадай территоринууд дээрэ байһан өөһэдынгөө сэрэгүүд тухай тоо мэдээнүүдые Нэгэдэмэл нацануудай организацида дары дээрэ үгэхэ дурагүй байна гэжэ бидэниие ойлгуулха байн бшуу. Иигээд байбал бидэнэр Нэгэдэмэл нацануудай бусад гүрэнүүдэй территори дээрэ өөһэдынгөө сэрэгүүдые шадаалһаа үни удаан байлгаха һанаатай юм байна гэжэ һанаха шалтаг олгохо байнабди. Юрэ өөһэдөө болоод үзэгты, энэнь юун болохо гээшэб, энээниие юун гэжэ ойлгохо гээшэб?

Баһа үшөө нэгэ һанамжа бии байна. Хэрбээ бидэнэр дурсагдаһан хоёр асуудалнуудые хамтаргажа зүбшэн хэлсэхэ гээд, бусадай территоринууд дээрэ байһан сэрэгүүд тухай тоо мэдээ үгэлгые буу зэбсэгүүдые бүгэдэниитээрээ хороохо тухай проблемын зохеогдожо дүүрэхэ саг хүртэр хойшолуулаад байгаа хадамнай, тиимэ шиидхэбэри гээшэ Нэгэдэмэл нацануудай организацин этигэл хүндые харалсаха талаар һайн ашаг туһа үгэхэ гээшэ гү, гэһэн тиимэ асуудалшье табиха ёһотой байнабди.

V.

Эли тодо харюу хэрэгтэй

Мүнөө үелэ Нэгэдэмэл нацануудай организацида эдэ тоо мэдээнүүдые үгэхэгүй'ди гэжэ хэншье сэхэ арсахаар шиидхэгүй байһаниинь бүгэдэндэ эли мэдэгдэнэ. Гиигэжэ арсаа юм хадань, тэрэниие арадуудта тайлбарилан хэлэжэ ойлгуулхань бэрхэтэй байдалда ямаршье гүрэниие оруулха бэлэй. Теэд, мүнөө табигдаһан асуудалда эли тодо харюу үгэхэһөө зайсажа, хэн нэгэнэй тойрон мултарха ябадалыешье гаргажа болохогүй. Бусадай территоринууд дээрэ байһан өөһэдынгөө зэбсэгтэ хүсэнүүд тухай тоо мэдээнүүдые үгэхэ дуратай байна гүбли, али дурагүй байна гүбди гэһэн асуудалда хулдхаляагүй тодорхой харюу үгэхэ ёһотойбди. Алибаа үгэ-маг гэһэн харюу гү, али мүнөө табигдаһан асуудалые гойрожо гараха гэһэн һэдэлгэ хадаа энэ харгыгаар ябаһан гүрэнэй этигэл хүндые буурулхаһаа гадна, Нэгэдэмэл нацануудыешье дайраха болоно.

Эндэ Сальвадорой түлөөлэгшэ үгэ хэлэх дээ, бусадай территоринууд дээрэ байһан Нэгэдэмэл нацануудай зэбсэгтэ хүсэнүүд тухай тоо мэдээнүүдые үгэхэ гэһэн асуудалые хэлсэхэ ёһогүйбди гэбэ. Юунлэб гэхэлэ, Аюулгүйн Совет тиимэ мэдээнүүдые үгэгты гэжэ мүнөө хүртэр эрээгүй байгаа һэн гэбэ. Теэд, Сальвадорой түлөөлэгшын баримталһан позицинь нэгэ бага гайхуулхаар байна.

Тэрэ хадаа, мүнөө табигдаһан асуудалда харюу үгэхэһөө зайсаха гэһэн хүнүүдтэ таатай зохид байха юм. Теэд энэ позици хадаа хэлсэгдэжэ байһан асуудалай шухала удхатай байһантайнь таарахагүй болоно. Аюулгүйн Совет энэ асуудалые бидэнэй үмэнэ табяагүйшье байгаа һаань, энээниие буруушаажа мүнөө хүртэр хэншье арсаагүй байгаашье һаань, тус асуудалые бидэнэр гурбадахи үдэрөө зүбшэн хэлсэжэ байнабди. Тиимэ болохолоороо, бидэнэр тус асуудалые зүбшэн хэлсэхэ шухала байһыень барандаа мэдэрһэн байнабди. Нэгэдэмэл нацануудай организацида тиимэ мэдээнүүдые үгэхэ гэһэн эрилтые зүб гэжэ гү, али буруу гэжэ тоолохо байһанаа сэхэ хэлэхэ ябадалһаа зайсангүйгөөр, энэ асуудал тушаа Сальвадорой түлөөлэгшэшье юундэ хэлэжэ ядаа юм? Юрэ хэлэхэдэ, энэ асуудалда тодорхой харюу үгэхэһөө зайсаһан хүнүүд бидэнэй дунда бии байгаашье һаань олонхимнай энээниие зүбшөөхэгүй гэжэ һанаха байнаб.

Иигэжэ зүбшэн хэлсэһэнэйнгээ һүүлээр, бидэнэр хадаа тиимэ дурадхалые зүйтэй гэжэ тоолохо гүбди, али тэрэниие зүйтэй бэшэ гэжэ тоолохо байһанаа тодо һонороор хэлэжэ үгэхэ ёһотойбди. Иимэ ушарнуудта сэхэрүүнь хэлэжэ һураа хадамнай һайн байха бэлэй. Тиигээд байхада бусадай территоринууд дээрэ байһан өөһэдынгөө сэрэгүүд тухай мэдээ үгэхые буруушаажа байгшад энээн тухай сэхэрүүнь хэлээд, тэрэнэй ушар шалтагаание тайлбарилжа үгэг лэ. Хэрбээ, бусадай территори дээрэ өөһэдынгөө сэрэгүүдые байлгаха шухала гээд хэнэгэнэй үмөөрэхэ байгаа юм һаань, Нэгэдэмэл нацануудай организаци хадаа тэрэнэй шалтагаание мэдэхэ ёһотой байнаб шуу. Юрэ хэлэхэдэ, мүнөө табигдаад байһан асуудалда эли тодо харюу үгэхэһөө зайсаха гээшэ олохон хүнүүдые хангахагүй болоно.

Советскэ делегаци хадаа мүнөө хэлсэгдэжэ байһан асуудал тушаа нэгэн һаналтай шиидхэбэри гаргахабди гэжэ найдана. Энэнь агуу ехэ державануудта хабаадаха байһан хадань, тэдэнэр бусад нацануудай үмэнэ үүргэ уялгатай байһанаа хаража мэдэхэ ёһотой. Нэгэдэмэл нацануудай организацида агуу ехэ державанууд угаа ехэ үүргэтэй ба харюусалгатай байһан хадаа энэ дурадхалда зохистой һайн харюу үгэхэмнай шухала гэжэ мэдэхэ зэргэтэй.

Илангаяа бага оронууд тиимэ нэгэн һаналтай байхыень ехээр хүсэнэ. Генеральна Ассамблей дээрэ энэ асуудалые зүбшэн хэлсэлгэ хадаа, тэдэнэй национальна бэеэ даанхай байлгаха ба эрхэ сүлөөгэй ашаг туһа тухай эндэ ехэхэн анхаралаа хандуулжа байһандань бага нацануудай сохом этигэхэ һаналые бүхэжүүлхэ ёһотой.

Советскэ делегаци болбол энэ асуудалые шиидхэлгэдэ нэгэн һаналтай болохобди гэжэ найдана. Энэ шиидхэбэри хадаа Нэгэдэмэл нацануудай организациин этигэл хүндые улам ехэ болгожо, эб найрамдалай ба бүгэдэниитын аюулгүй байлгын интересэтэ таараха ушартай. (Альга ташалганууд).

Хүдөө нютагуудые электрификацилга

«Главсельэлектрогой» Бурят-Монголдохи конторо (директорынь нүхэр Фролов, ахалагша инженерынь нүхэр Вякин) хүдөө нютагуудые электрификацилгын талаар ехэхэн хүдэлмэри хэжэ байна. Республикын хүдөө нютагуудаар 1946 оной туршада 12 тепловой, 12 гидроэлектростанцинууд шэнээр баригдаха ёһотой байгаа. Нютагай удхашанартай электростанцинуудые бариха хүдэлмэриие «Сельэлектрогой» конторо зүбөөр эмхидхэжэ шадаһан дээрэһээ энэ түсэбөө һайнаар дүүргэжэ байна.

Тус конторо болбол энэ жэлдэ 28 электростанци шэнээр барижа захалһан юм. Тэрэнэйгээ 16-е мүнөө ашаглалгада оруулһанхай. Үлэгшэ 12 станцинуудайнь барилга энэ жэлэй эсэс болтор дүүргэгдэжэ, барандаа ашаглалгада оруулагдаха байна. Тус конторо түсэбһөө гадуур Заиграйн аймагай «III Интернационал», Курумканай—Ленинэй нэрэмжэтэ, Хориин—«Гигант», Тарбагатайн—«Победитель» гэжэ колхозуудта электростанци бариба.

Мүн манай республикын холын аймагууд болохо Баунтын, Курумканай, Яруунын аймагуудай зарим колхозууд ба МТС-үүдтэ Ильичын лампочканууд түрүүшынхеэ нособод.

Тэрэшэлэн энэ жэлдэ ажэүйлэдбэриин предприятинуудай электростанцинуудһаа 6 колхозууд, нэгэ МТС, хоёр аймцентр электричествээр хангагдадаг болонхой. Мүн жэлэй эсэс хүртэр Хонхолойн МТС-эй дэргэдэхи теплоэлектростанци үргэдхэгдэжэ дүүргэгдэхэ байна. Гадна, хүдөө ажахые механизацилха хэрэгтэ 44 электромоторнууд колхозууд ба МТС-үүд дээгүүр тодхогдоһон байха юм. 1946 оной һүүл хүртэр үшөө 24 колхозуудта тиимэ моторнууд тодхогдохоор хараалагдана.

1946 оной туршада манай республикын хүдөө нютагуудта баригдаһан станцинуудай хүсэн хамта дээрээ 700 киловатт болохо юм.

Главсельэлектрогой туһаламжаар хадаа 1947 ондо манай республикын колхозууд, МТС ба совхозуудаар 35 электростанци баригдаха болоно. Шэнэ сталинска табанжэлэй түрүүшын гурбан жэл соо манай республикын бүхы МТС ба совхозууд, табанжэлэй һүүлдэ республикын колхозуудай 39 процентнь электрификацилагдаха юм.

Е. Ринчинова.

Бурят хэлэнэй учебнигүүд

Бурят-Монголой Гүрэнэй хэблэл болбол хүсэд бэшэ дунда ба дунда һургуулинуудта үзэхэ Имэхеновэй зохёоһон „Бурят-монгол хэлэнэй грамматикын" I-дэхи часть ба мүн Алексеев, Имехенов, Дугаржабон гэгшэдэй зохёоһон „Бурят-монгол хэлэнэй грамматикын" (2-дохи часть) номууд һаяар хэблэлдээ гаргагдахань.

РЕСПУБЛИКА ДОТОРХИ ИДЕОЛОГИЧЕСКА ХҮДЭЛМЭРИ БА КУЛЬТУРНО-ГЭГЭЭРЭЛЭЙ ЭМХИ ЗУРГААНУУДАЙ ЗОРИЛГОНУУД

...тлеровскэ Германи ба японско ...ериализмые үй бута сохижо, бү...дэлхэйн-түүхэтэ илалта туйлаад ...адаа, Советскэ Союзай ара... ...амгалан үеын үүсхэн байгуул... ажалда орохо арга-боломжотой ...бо. Манай советскэ арадууд ...Р-эй арадай ажахые ба куль...е һэргээн бодхоохо ба улам ...шань хүгжөөхэ табанжэлэй түсэ... хараалагдаһан түүхэтэ зорил...үдые мүнөө шиидхэжэ байна. ...эниие шиидхэхэ хэрэгтэ совет... арадуудай амжалта түйлаха ...ал, тэдэнэй коммунистическэ ...эл ба культурна хэмжээнэй ...түргэнөөр ургалга ба хүгжэлгэ ... социалистическэ обществын ...ша хүнүүдэй бүхы хүсэн ба ...эл шадабариин али бүхы талаа ... хэрзэргэ хурдан түргэнөөр хүг... ябадалһаа дүлдыдаха байна ...һээ манай ангигүй обществын ...элтын шэнэ үе болбол ниитэ ...й политическэ ба культурна ...жээгээ ба коммунистическэ мэ...лээ улам саашань ургуулан ...хые эринэ.

...шар иимэһээ манай ороной шэ...ргалта ба хүгжэлтэ хадаа го...ба хүдөө тосхонуудай партийна, ...кэ ба ниитын организаци...һаа идеологическа хүдэлмэри ...адхаха ба тэрэниие шэнэ, бүри ... шаталанн хүртэр үргэхэ ...алые эринэ.

...эл мүнөө ангигүй социалисти... обществын байгуулалтые ту... ба социализмһаа комму... тээшэ шата дамжан орохо ...лай болото хэрэг дээрэ прак...каар шиидхэгдэжэ байхада ... зониие, илангаяа залуушуу... коммунизмын үзэл сурталаар

★

А. Я. КАЗАКОВ—ВКП(б)-гэй Обкомой пропаганда ба агитациин секретарь

★ ★

хүмүүжүүлхэ ябадал түрүүшын ээлжээндэ табигдана гээшэ.

Эгээл мүнөө советскэ хүнүүдые һэргэлэн хүхюунээр, өөрыгөө хүсэндэ найдангяар бүхы хүндэ хүшэр бэрхэшээлнүүдые дабан гараха хэрэгтэ бэлэн байхаар хүмүүжүүлхэ гээшэ дээрэ дурсагдаһан зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэлгын зайлашагүй ба шухала нүхэсэл мүн болоно.

Бидэндэ эдэ зорилгонуудые шиидхэхэ арга-нүхэсэлнүүд бии гээшэ гү? Бии байһаниинь лабтай.

Сталинска табанжэлнүүдэй үедэ манай орон дэлхэй дээрэ агуу ехэ индустриальна ба механизированна түрүү хүдөө ажахытай держава боложо шадаһан байна. Советскэ тосхондо олониитын харилсаан үндэһөөрөө хубилжа, шэнэ социалистическэ олониитын харилсаан болохо колхозно байгуулалта илаба. Энэ хадаа советскэ тариашадай культурна хэмжээнэй ургаха ба материальна байдалаа һайжаруулха ябадалда шиидхэхы ехэ нүлөө үзүүлһэн байна.

Үеһөө үедэ харанхы мунхаг, бүдүүлиг байдалтай байһан тариашад большевистскэ партиин анхарал оролдолгын ашаар эрхэ сүлөөтэй ба культурна байдалай замда орожо шадаа. Урдань город ба хүдөө тосхонуудай хоорондо байһан илгаа үгы боложо байна. Советскэ тосхон болбол парти ба правительствын анхарал оролдолгоор городые хурдан түргэнөөр хүсэжэ, город ба хүдөө тосхонуудай байдал улам бүри илгаагүй адлирхуу боложо байна. Ажабайдалай условиин хубилхатай хамта хүн зоной үзэл суртал хубилдаг байһаниинь хэндэшье элихэн.

Ушар һайнаар мэдэхэ, ниитын ба гүрэнэй интересүүдые гүнзэгыгөөр ойлгохо, советскэ олониитын байгуулалтада үнэн сэхэ байха, Эсэгэ оронойнгоо ашаг туһын тулада шэн зоригтойгоор хүдэлмэрилхэ ябадал советскэ тариашадай онсо тусгаар шэнжэнь болоно. Энэнь хадаа Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ ба мүнөө шэнэ табанжэлэй түсэбые дүүргэхэ болон үлүүлэн дүүргэхын түлөө тэмсэлдэ илангаяа эли тодоор харагдана.

Мүнөө советскэ тосхоной культурна хэмжээе улам өөдэнь үргэжэ, городой культурна хэмжээе хүсүүлхэ, хүдөөгэй зоной дунда советскэ наука ба культурын бүхы амжалтануудые нэбтэрүүлхэ ябадал шухалын шухала хэрэг болоно. Хүдөө тосхондо советскэ хүнүүдэй культурна хэмжээ ба эрдэм бэлигые улам дээшэлүүлхэ тухай бүгэдэ-арадай хэрэгтэ манай аймаг ба районуудай культурна гэгээрэлэй эмхи зургаанууд томохон үүргэ эзэлхэ ёһотэй.

Манай эндэхи аймагай центрнүүдтэ тэрэнэй политическэ, ажахын ба культурна байдалай хүтэлбэри ниитэлэгдэнэ. Гэбэл, газетэ гаргагдана: дунда һургуулинууд ба техникумууд хүдэлмэрилнэ: элдэб курсанууд ба үдэшын һургуулинууд хүдэлмэрилнэ; кино, радиоузел, библиотекэ, клуб ба культурын байшан тэндэ бии. Иимэһээ советскэ хүнүүдые коммунистическэ үзэл сурталаар хүмүүжүүлхэ, тэдэнэй культурые ба эрдэмые улам саашань дээшэлүүлхэ зорилгонуудые шиидхэхэ материальна арга нүхэсэл бидэндэ хүсэд бии байна. Мүнөө энэ хэрэгые шиидхэлгэ идеологическа фронтын хүдэлмэрилэгшэдэй энэ бүхы хүдэлмэрээ шадамараар ба зүбөөр табиһанһаа дулдыдаха болоно.

Избач ба библиотекарь, клубай гү, али культурын байшангай директор хадаа идеологическа фронтын гол шухала участогуудай нэгэндэ хүдэлмэрилнэ гээшэ. Эдэнэр хадаа идеологическа фронтын бусад хүдэлмэрилэгшэдтэй адлихан энэ шухала ажалай түрүүшын позицида табигданхай байна. Эдэнэр хадаа арад зониие ба түрүүшын ээлжээндэ залуушуулые үнэн сэхээр хүмүүжүүлхэ ба советскэ хүнүүдэй культурна хэмжээе болон коммунистическэ мэдэрэлые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ Ленин Сталинай партида ба советскэ гүрэндэ туһалдаг байна. Коммунистическэ парти ба советскэ правительство хадаа колхозно тариашадай политическэ ба культурно-гэгээрэл тухай саг үргэлжэ анхарал оролдолгоо гаргажа байдаг. Энэ хүндэтэй зорилгонуудые бэелүүлхын тула хэдэн зуугаад уншалгын байшан, клуб, библиотекэ ба культурын байшангууд тогтоогдонхой.

Культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй олон тоото арми хадаа колхозниигуудта парти ба правительствын политикые ойлгуулан нэбтэрүүлдэг, советскэ тосхонуудта түрүү культура ба эрдэм ухаае дэлгэрүүлдэг энэ хэрэгтэ хүдөөгэй интеллигенциин хүсые шадамараар хэрэглэдэг байха юм. Тэдэнэй дунда комсомолецууд олон. Хүдөө тосхоной түрүү комсомолецууд политическэ гэгээрэлые эмхидхэхын түлөө бүхы хүсэ шадалаа гаргадаг байна.

«Звезда» ба «Ленинград» гэжэ журналнууд тухай, «Драматическа театрнуудай репертуар тухай» ба «Большая жизнь» гэжэ кинофильм тухай ВКП(б)-гэй ЦК-гэй гаргаһан тогтоолнууд, «Звезда» ба «Ленинград» гэжэ журналнууд тухай нүхэр Ждановай элидхэл идеологическа фронтын хүдэлмэрилэгшэдтэ сэгнэшэгүй ехэ туһаламжа болоно.

Эдэ тон шухала түүхэтэ документнүүд хадаа манай бүхы идеологическа хүдэлмэриие улам үргэнөөр ябуулха ба дээшэлүүлхэ дайшалхы программа мүн болоно. ВКП(б)-гэй ЦК-гэй тогтоолнуудые ба нүхэр Ждановай элидхэлые наринаар ба гүнзэгыгөөр шудалха ябадал хадаа идеологическа хүдэлмэриин бага ба ехэ асуудалнуудые зүбөөр шиидхэхэ хэрэгые хангажа үгэхэ байна.

Коммунизмын түлөө тэмсэлэй политическэ зорилгодо тааруулан табигдаһан идеологическа хүдэлмэри болбол арад зоной ба манай ажабайдалай эрилтые хангажа шадаха байна. Тиимэһээ советскэ идеологи манай арадуудай ниитэ политическэ байдалда аполитичнээр, хамаагүйгөөр гү, али доромжолон хандаха ябадалтай эбсэшэгүй байха ёһотой болоно.

Идеологическа хүдэлмэриие дээшэлүүлхын тулада политическэ һэрэмжэеэ шангадхаха, социализмда харша үзэгдэлэй ямаршье һэдэлгые шууд зоригтойгоор элирүүлхэ, партиин политикаһаа али болохоор хэлбэрэлгэ ба элдэб идеологическа хазагайралгануудые эрид хатуугаар шүүмжэлхэ хэрэгтэй. Идеологическа хүдэлмэри болбол советскэ хүнүүдые уласхоорондын байдалые ба советскэ гүрэнэй гадаадын политикые зүбөөр ойлгожо шадахаар табигдаха ёһотой.

Советскэ арадууд болбол өөрынгөө залуушуулые тэсэбэритэй ба зоригтойгоор һэргэлэн хүхюунээр ба гүнзэгы идейнээр, болбосоронгоор, бэрхэшээлнүүдтэй тэмсэлдэ хатуужангяар харахаяа хүсэнэ гэжэ нүхэр Жданов хэлэһэн байна. Тиимэһээ залуушуулые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ манай бүхы һанал ба анхарал оролдолго зорюулагдаха зэргэтэй.

Энэ хүндэтэй хүдэлмэридэ социалистическэ обществын ажалшадай түрүү ба культурна отряд болохо советскэ интеллигенциие город ба хүдөөдэшье олоор хабаадуулха хэрэгтэй.

Түрүү линидэ ябаһан идеологическа фронтын хүдэлмэрилэгшэд хадаа партиин агууехэ этигэл найдабариие хүндэтэйгөөр харюулха болоно. Тэдэнэр арад зоной урда өөһэдынгөө харюусалгын хизааргүй ехээр ургаһаниие мэдэрхэ зэргэтэй. Энэ талаар манай республикын эрхэ байдалда бага бэшэ бэрхэшээлнүүдые дабан гараха болонобди. Теэд бидэнэр большевигууд, эдэ бэрхэшээлнүүдэй урдаһаа шууд сэхээр орожо, тэдэниие дабан гаража шадахабди. Манай республикын бурят-монгол зониие гэгээрүүлхэ хэрэгые эмхидхэхэдээ нэн түрүүн эдэ бэрхэшээлнүүдтэй тохеолдохо байнабди. Эдэнэр хадаа ород алфавит дээрэ зохеогдоһон бурят-монгол үзэг бэшэгые тон богонихон болзор соо шудалха ёһотой болоно. Энэ хүдэлмэри хадаа гансахан культурна удхашанартай бэшэ, мүн тэрэшэлэн тон ехэ политическэ удхашанартай байна.

Бурят-монгол зон болбол эрдэм ба культура гэгээрэл тээшэ жүдхэлтэй байдагшье, олонхинь шэнэ үзэг бэшэг дээрээ гараһан ном дэбтэр, газетэ журнал уншажа шадахагүй байна. Бурят-монгол шэнэ үзэг бэшэг БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указаар 1939 ондо аб-

(*Үргэлжэлэлынь 4-дэхи нюурта*).

Улан-Удын нэгэ удэрэй һонинууд

Манай Советскэ Союзай бүхы городуудай, тосхонууд ба деревнинүүдтэхи ажалшад шэнэ сталинска табан жэлэй түсэбые гү сэдхэхын ба үлүүлэн гүйсэдхэлгын түлөө шармайн оролдожо байна. Арадай ажахын ба арад зоной ажабайдалай бүхы һалбаринууд дээрэ угаа ехэ үүсхэл, эдибхи, урагшаа дабшалхын зорилго гарган байна. Манай республикын столица Улан-Удэ городой арад зоншье удэр бүриие тон һонирхолтойгоор, ажалдаа ба ажабайдалдаа амжалтатайгаар үнгэрөөдэг байна. Жэшээлхэдэ, ноябриин 25-ай понедельнигтэ Улан-Удэ городой заводууд ба фабриканууда, һургуулинууд ба кино-театрнууда, албан газарнууда ба үхибүүдэй түрэхэ гэрнүүдтэ ямар һонинууд бэ оһон байнаб гэжэ толилогдожо байгаа мэдээсэлнүүд дээрэһээ харагдана.

Яков Емельяновай бригада

Үсэгэлдэр үдэшэ ороһон саһые һэтэлһэн мүр завод тээшэ үшөө гаража захалаагүй байба. Үүрэй хяраанаар эртэлһэн Яков Емельянов хамагһаа түрүүн халаандаа орожо ерэбэ. Заводой цехүүд зааханшье нойроо хүрөөгүй, үргэн хэрэгсэлэй эд бараа гаргалгые улам бүри түргэдхэн хүдэлмэрилжэ байгаа.

Бригадир Яков өөрынгөө участогые эрьежэ гараһанайгаа һүүлдэ мастерай хажууда хүрэжэ ошобо. Тэнлэ байһан комсомольско комитедэй секретарь Мясников Емельяновһаа асууба:

—Мүнөөдэр хэды шэнээн продукци үгэхэтнайб?

—250 процент...

Энэ дүүрэн хангалтатай харюу байба.

Емельяновай бригада сепаратор хабсаргаха түсэбөө халаанай эсэстэ 320 процент дүүргэбэ. Энэ халаа Гүрэнэй заводой нүхэр Воронин начальнигтай цехын түрүү комсомольско-залуушуулай бригада болоно.

Энэшье гансахан лэ ноябриин 25-да түйлагдаһан гэнтын амжалта бэшэ, харин түс бригада 4 һара соо темпээ зааханшье һуладхаагүй, заводойнгоо дамжуулгын Улаан тугые бүхөөр барижа байһан бригада юм.

* * *

Ерээдүйн мэргэжэлтэд

Ажалай резервнүүдэй һургуулинуудай ба училищануудта таталга эхилһээр ноябриин 25-да эгсэ арба хонобо. Энэ хугасаа соо городой бүхы районуудай таталгын комиссинуудта олон тоото мэдүүлэгнүүд ороо. Залуушуулай мэргэжэлтэй болохо гэһэн ехэ дура хүсэлыень хангалдажа тэдэнэр һургуули ба училищануудта абтанад.

Улан-Удын Городской районой таталгын комиссида 47 мэдүүлгэнүүд орожо, эдэнэй сооһоо 35 хүн абтаба. Городской районой комисси абалгынгаа түсэбые энэ удэр дүүргэбэ. Абтагшад болбол һургуулинууд ба училищануудта эльгээгдэжэ байнад.

* * *

Сууta стахановецын шэнэ амжалта

Владимир Проничкинай ажалай удэр ноябриин 25-да бусад удэртэхилдэг шэнгеэрээ эхилээ. Тэрээндэ шэнэ паровозой поршениин головконуудые хэхэ тон яаралтай даалгабари халаанай мастер үгэбэ. Залуу фрезеровщик Проничкин энэ даалгабариие гүйсэдхэжэ эхилээ. Тиигээд, халаан соогоо 5 нормо үгэжэ, шэнэ амжалта түйлаба.

Нүхэр Проничкин хадаа паровозо-бүтээлгын заводой паровозно-механическа цехын эгээл залуу фрезеровщигынь юм. Станок дээрэ бэеэ даажа гансаараа хүдэлмэрилдэг болоһоор жэл тухай боложо байна. Цех соогоо наһаараашье, стажаараашье Володиһоо залуу хүн үгы. Гэбэшье, завод дээрэ эрхим стахановец гэжэ тоологдоно.

Мүнөө Владимир Проничкин цехын бусад хүдэлмэришэдтэй хамта Сталинска Конституциин удэрэй хүндэлэлдэ дэлгэрһэн мүрысөөндэ оролсоод, бүри эршэмтэйгээр хүдэлмэрилжэ байна.

* * *

Колхозно хүдэлөөнэй түүхэ тухай хэшээл

Бурят-Монголой пединститудай историческа факультедэй 4-дэхи курс хадаа өөрынгөө хэшээлые тэрэ удэр научно-шэнжэлэлгын семинараар эхилбэ. Энэ удэр студентнүүд БМАССР-тэ колхозно хүдэлөөнэй түүхые гараба. Студентнүүд Хадахнэ ба Похосоев гэгшэд научна хүтэлбэрилэгшынгөө ударидалга доро БМАССР-тэ газарай реформо үнгэргэлдэһэн тухай архивна материалые шэнжэлэн үзэбэ. Мүн энэ курсын студент, Сталинска стипендиат нүхэр Тобшоноев болбол ород ба бурят-монгол арадуудай хани барисаанай түүхын үндэһэ тухай элидхэл бэлэдхэжэ дүүргэв. Тэрэ элидхэлээ Тобшоноев студентнүүдэй научно-историческа кружогой хэшээл дээрэ хэбэ.

* * *

Горькиин нэрэмжэтэ библиотекэдэ

Горькиин нэрэмжэтэ республиканска библиотекэ республикын малшадай уншаха 50 нүүдэл библиотекэнүүдые ноябриин 25-ай удэр эмхидхэжэ дүүргэбэ. Эдэ библиотекэнүүд ноябриин 27-до хүдөө нютагуудта гаргагдаба. Мүн арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ түсэбүүд тухай номуудтай 2 нүүдэл выставкэ бэлэдхэгдэжэ эхилбэ.

Удэртөө 4—13 үхибүүд түрэнэ

Эхэнэрнүүдэй түрэхэ гэрнүүд Улан-Удэдэ олон бии юм. Тэдэ гэрнүүдэй нэгэниинь бурят революционер Павел Балтахиновай нэрээр нэрлэгдэһэн үйлсэдэ байдаг. Гансахан эндэ удэр бүри 4-һөө 13 хүртэр үхибүүд түрэдэг. Хэн мэдэхэб, мүнөө тэдэнэрэй ерээдүйн ехэ хуби заяае, яажа мэдэхэб, мүнөө тэдэнэрэй агуу ехэ ба һайхан замыень—магад мүнөө үлгыдэ хэбтэжэ байгша нарай нялха тэдэ үхибүүдэй дунда ерээдүйн гайхамшагта эрдэмтэд, алдарта геройнууд, байгаалиин зүрхэлиг шэнжэлэгшэд, талантта артистнууд гү, али композиторнууд байгаалам? Ноябриин 25-ай удэрэй олон золто эхэ ба эсэгэнэрэй нэгэниинь гэхэдэ—Осоавиахимай Центральна Советдэ бухгалтераар хүдэлмэрилдэг Анна Наумовна Левицкая ба сэрэгэй албанда ябагша тэрэнэй нүхэрынь байбад. Анна Наумовна энэ удэр хамагһаа түрүүн хүбүү түрэбэ. Тэрэнь 3 килограмм шэгнүүртэй байба.

* * *

Айл боложо, амгалан һайн ажаһуугты!

Дайн дүүрэжэ, үни удаанаар бэе бэеһээ таһараад ябаһан хани нүхэдүүд дахин уулзажа, хамтаран айл боложо ажаһууха саг ерэбэ. Улан-Удын Центральна ЗАГС-да удэртөө дээдэ захань 30 паар хүнүүд хамтаржа, ажаһууха гэһэн хүсэлөө хуулита ёһоор холбодог байна.

Улан-Удын Центральна ЗАГС-да ноябриин 25-ай үглөөгүүр 23-тай хүбүүн Николай Слесарев ба 21-тэй басаган Мария Моргач гэгшэд хамтарһанаа бэшүүлхэеэ ерэбэд. Хэрэг дансые эрхилэгшэ Вяткина гэгшэ урин дулаанаар залуу нүхэдые уттажа, регистрацида оруулһанайнгаа һүүлээр юрөөл гэхэ гү, али захяа үгэнэ:

—Айл боложо, амгалан һайн ажаһуугты!

—Һайн даа!—гэжэ залуушуул харюусана.

Тэд, үшөө шэнэ шэнэ паарнууд оло олоор ерэнэд.

Эдэнэр бултадаа анхэ амгаланаар, эбтэй зүбтэйгөөр, коммунистическэ обществын анха түрүүшын үүри болохо—социалистическэ гэр бүлэнүүдые байгуулан жаргалтайгаар ажаһууг лэ.

Н. А. Добролюбов

Нүгшэһэнһөөнь хойшо 85 жэл гүйсэһэндэ

Николай Александрович Добролюбов болбол 1836 ондо түрөө һэн. Петербургын педагогическа институтда һуража байха зуураа илангаяа литература, истори ба философиие маша ехэ оролдосотойгоор ба ханамжатайгаар шудалжа байба.

Добролюбов болбол институдай түрүү студентнүүдэй кружок өмхидхэбэ. Тэрэ кружогойхид хадаа өөһэдынгөө нүхэр ба хүтэлбэрилэгшын илгаран шалгарма абьяс бэлигтэй, гайхамшагта эрдэм болбосоролтой ба гүнзэгы ухаатай байһыень угаа түргэн мэдэжэ сэгнээ һэн.

Энэ кружогто политическэ хөөрэлдөөнүүд ябуулагдажа, революционно үзэл һаналнууд болбосоржо бии болобо. Добролюбов хадаа залуу студентнүүдтэ тон ехэ нүлөөтэй байжа, тэдэнэртэ хүндэлэгдэдэг байба. Институдтахи Добролюбовай нүхэдэйнь нэгэн болохо Шемановский гэгшэ тэрээн тухай иигэжэ хэлэнэ: «Тэрэ үедэ бидэнэрэй хэмнайшье тэрээниие хэнһээмнайшье үлүү эрдэм болбосоролтой гэжэ нюунгүй хэлэдэг ба али нэгэн хэрэгэй гарабал, тэрээндэ хандажа, зүбшэн хэлсэдэг байгаа... Бидэнэр тэрээниие нэгэнтэ бэшэ профессорнуудтэй адлихан һанадаг ба тиихэдээ манай залуу зүрхэнүүд омгорхолоор халидаг байгаа».

Ерээдүйн агуу ехэ критик болохо Добролюбов институдта һуража байхадаа гараараа бэшэжэ газетэ гаргадаг, олонииитын ажабайдалда үзэгдэһэн ушар ябадалнууд тухай шүлэгүүдые бэшэдэг байгаа. Тэрэ шүлэгүүд соогоо хаанта засагта, дарлал богоошолгодо дураа гутан эсэргүүсэдэг байба.

Добролюбов болбол тон онсо бэрхээр һуража профессорнуудые гайхуулдаг, гүнзэгы научна удхатай хүдэлмэринүүдые бэшэжэ тэдэнэртэ үгэдэг һэн. Тиимэ хүдэлмэринүүдэйнгээ нэгые тэрэ үедэ гаража байһан «Современник» гэжэ түрүү журналда толилхын түлэ тэрээнэй редактор Н. Г. Чернышевскийдэ үгэбэ.

Тэрээнһээ хойшо Добролюбов болбол Чернышевскиин уряалай ёһоор тэрээнтэй хамта «Современнигтэ» хүдэлжэ эхилбэ.

Табан жэлшье хүрэхэгүй богонихон хугасаа соо Николай Александрович болбол гүн ехэ удхатай, угаа ехэнүүд зохеолнуудые бэшэжэ амжаһан байна. Тэрэ болбол публицист, критик, поэт, философ, экономист, историк байгаа. Гончаровой ба Тургеневэй романууд, Островскиин драмууд, Шевченкын ба Никитинэй шүлэгүүдые айхабтар үнэн тодоор шэнжэлжэ, сэгнэлтэ үгэһэн байна. Тэрэнь мүнөө хүртэр дайшалхы ба политическэ талаараа эрид хурса литературна шүүмжэлэлэй үльгэр жэшээнь гэжэ тоологдоно.

Тэрээнэй шадабари гайхалтай ехэ байгаа. Ехэ ехэ зохеолнуудынь «Современнигтэ» удаа дараалан гарадаг байба: «Обломовщина гэдэг юун гээшэб?», «Харанхы бүрүүл хан түрэ», «Ёһотой удэр хэзээ ерэхэ юм» ба бусад. Мүн историческа ба научна статьянуудые бэшэдэг байба.

Маркс ба Энгельс хоёр Чернышевскиин ба Добролюбовай зохеолнуудые уншажа, ородой революциин бурилдэжэ байһан тэмдэгые эдэ хоерой ажал-ябуулга дээрэһээ хараһан байгаа.

Добролюбов болбол тэды шэнээн хүлеэжэ ядаһан ёһотой удэрөө хаража шадангүй үнгэрөө. Дабагдашагүй ехэ хүдэлмэри, тэрэ үеын байдалда дураа гутаһан сэдьхэл бодолой үргэлжын зобори—эдэ шалтагаанууд дээрэһээ Добролюбов хорото ханяадатай боложо, 1861 оной ноябриин 29-дэ, 25 наһан дээрээ нүгшэбэ. Тэрээнэй ойрын нүхэд хэмжээгүй ехээр гашуудаа һэн. «Энэ үнгэрһэн хоёр һара хахадай туршада,—гэжэ Чернышевский бэшээ һэн—нелбоһоео дуһаагаагүй удэр намда хомор байгаа бишье баһал туһатай хүм, гэбэшье тэрэнэй үхэн хаар, минии үхэһэн дээрэ байгаа... Ород арад өөрынгөө эрхим хамгаалагшые алдаа».

Добролюбовай дурасхаалда зорюулжа Некрасовай бэшэһэн сэдьхэл хүдэлгэмэ шүлэг соо иигэжэ хэлэгдэнэ:

... Шинии саг даншье эртэ ерээл,
Шухаг гуурһав гарһааш мултаран унаал.
Оюун ухаанай хайран зула бүхөөл!
Олдошогүй зүрхэн сохилхоёо болеол!..

В. И. Ленин Добролюбовые ба тэрээнэй бүтээһэн хэрэгые үндэрөөр сэгнэһэн байна.

Николай Александрович Добролюбов болбол өөрынгөө богонихон наһые бултыень арад зоноо эрхэ сүлөөтэй, соел гэгээрэлтэй ба зол жаргалтай болгохын түлөө баатарлиг тэмсэлдэ зориюулаа.

Арад түмэнэйнгөө зол жаргалай түлөө тэмсэлдэ бүхы наһаяа үгэһэн ородой агуу ехэ критик ба революционер Добролюбовай дурасхаалые советскэ арад тон гүнзэгыгөөр ёһолно.

Л. Тархаев.

Спортивна зал эмхидхэгдэбэ

«Динамын» Совет болбол Улан-Удын № 3 һургуулиин дэргэдэ спортивна зал түхеэрэбэ. Эндэ французска барилдаа хүндэ атлетикэ ба гимнастикын секцинүүд эмхидхэгдэхэ юм. Французска барилдаанай талаар—тринер Кречет, хүндэ атлетикын талаар—тринер Криштаб ба гимнастикын талаар Федоров гэгшэд түс занятинуудые хүтэлбэрилхэ байна.

Эрэлхэг баатар[illegible] Зоя Космодемьянск[illegible]

Алдарта Москвада дайса[illegible] тожо ябаһан түгшүүритэ [illegible] үедэ, 1941 оной ноябрьда [illegible] классай һурагша, комсомол[illegible] Космодемьянская гэгшэ [illegible] ара талада гаралсажа, [illegible] хайра гамгүй хюдалсаха гэж[illegible] дураараа ошоо һэн.

Зоя хадаа партизанска [illegible] далай бүхы хүндэ [illegible] бэрхэшээлнүүдые [illegible] гоор дабадаг ба [illegible] зүрхэсэхэ, бэрхэшээхэ тэмд[illegible] ханшье гаргадаггүй, тиим[illegible] туу байгаа. Тиимэ хадань т[illegible] луу патриоткые нүхэдынь хү[illegible] ба илдам налагайгаар «парт[illegible] Таня» гэдэг байба.

Зоя Космодемьянская н[illegible] харанхы хүйтэн һүни Верейс[illegible] оной Петрищево тосхондо да[illegible] телефоной проводануудые татажа, немецүүдэй хоножо [illegible] гэрнүүдые шатааба.

Хойнонь хоер хоноод да[illegible] сэрэгэй шухала объектые ус[illegible] гэжэ ябатараа эдир парт[illegible] фашистска хара нохосуудта [illegible] даа һэн.

Хэлэжэ аманда багташагү[illegible] зэргы муухайгаар дайсадай [illegible] гоо, доромжолоо элдэбл[illegible] һаань, советскэ засагаар, со[illegible] һургуулияр, ленинскэ комсо[illegible] хүмүүжүүлэгдэһэн эрэлхэг [illegible] басаган дайсанда хэрэгтэй [illegible] ханшье үгэ аманһаа унагаа[illegible]

Эдир баатарай шэн хатуу[illegible] гые дабажа, нугалжа ядаһаа[illegible] сад зольбо нохойнуудай х[illegible] шэнгеэр саазалхаяа тэрэ б[illegible] үлгэжэ саазалхаяа алуурай [illegible] тээшэ абаашаба.

Тэрэ саха доронь зогсожо хадаа, советскэ оронойнгоо арад зонойнгоо түлөө, та дэлхэй дээрэ хан удаа олдодог алтан үгэхэеэ байхадаа, амисхалта лойень үхэлэй үргын б[illegible] байхада, баатар басаган болбол дайсалта хаш[illegible] сугларһан советскэ хүнүүдтэ дажа сэльхэл хүлэлгэмэ, зор[illegible] рүүлмэ хүсэтэ гэнээл үгээ һэн: «зоригоо зангилагты, ты немецүүдые хюдагты, ш[illegible] ты хоро-эдюулжэ унагаагты, нар дайсадууд, билэние с[illegible] жа барахагүйт, манайхин ол[illegible] миллион лэ... Би үхэхэб, т[illegible] хэрэг хэзээшье иахал...» Э[illegible] ноо Сталин багшаяа, түрэһэн гээ, арад түмэнөө түрэл Мос[illegible] агшан зуура һанаад баатара[illegible] лээр унаа һэн..

Тэрэ гэһээр эгсэ табан жэл гэрбэ.

Советскэ Союзай Герой, арадай эрхим басаган, шини[illegible] үеын үеэ гэрэлтэхэл!

Эхэ һайхан оронойнгоо,
Эрэлхэг баатар арадайнгаа
Түлөө зоригоо зангилааш,
Алтан амяа зорюулааш.
Дайсан шамайе диилээгүй.
Үхэл шамайе айлгаагүй.
Гэрэлтэ арюун нэрэшни
Зүрхэн соомнай мүнхэрөөл,
Хүсэтэ гэрээд үгэшни
Сэдьхэл соомнай бэтэгдээл

Ш. Нимбуе[illegible]

РЕСПУБЛИКА ДОТОРХИ ИДЕОЛОГИЧЕСКА ХҮДЭЛМЭРИ БА КУЛЬТУРНО-ГЭГЭЭРЭЛЭЙ ЭМХИ ЗУРГААНУУДАЙ ЗОРИЛГОНУУД

(Түгэсхэл)

таһан юм. Зүгөөр арад зониие энээндэ һургаха ябадал эмхидхэгдээгүй байшоо. Энэ хадаа культурно-гэгээрэлэй ба политическэ хүмүүжүүлгын хүдэлмэри эмхидхэлгэдэ нилээд һаад үзүүлнэ. Тиимэһээ үргэн ниитэ арад зониие бурят-монгол үзэг бэшэгтэ һургаха хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа хандуулха тон шухала болоно. Һаяхан арад зониие ород алфавит дээрэ зохеогдоһон бурят-монгол үзэг бэшэгтэ һургаха хэмжээнүүд тухай БМАССР-эй Министрнүүдэй Совет ба ВКП(б)-гэй Обкомой бюро тогтоол гаргаба. Энэ шухала зорилгые бэелүүлгэ хадаа манай республикын ажалшадые идейно-политическэ талаар хүмүүжүүлхэ асуудалнуудые шиидхэлгэдэнь идеологическа фронтын хүдэлмэрилэгшэдтэ нилээдгүй хүнгэн болгожо үгэхэ байна.

Бидэндэ үшөө ондоо янзын бэрхэшээлнүүд тохеолдохо гэбэл, культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудта кадрнууд олоор дутамаг ба бии байһан үсөөхэн тоото кадрнуудай юрэнхы эрдэмэй болон политическэ бэлэдхэлэй доодо хэмжээндэ байһаниинь болоно. Тиимэһээ культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хэрэгые эрхилхэ управлени хадаа хүдэлмэрилэгшэдэйнгөө юрэнхы ба политическэ эрдэмые дээшэлүүлхын түлэ баһа бэшэ хүсэлэл гаргаха ёһотой. Юуб гэхэлэ, энээниие манай байдал ба арад зоной культурын улам үргэжэ байһан ябадал бидэнһээ эринэ.

Ушар иимэһээ манай уншалгын байшангууд библиотекэнүүд, клубууд, культурын байшангууд лекци, элидхэл ба хөөрэлдөөнүүдые үргэнөөр эмхидхэжэ, республикынгаа малажалые хүгжөөхэ түсэбөө хурдан түргэнөөр бэелүүлхэ, колхоздоо ажахын ба эмхидхэлэй бодото ёһо гурим байгуулжа, хүдөө ажалай артелиин Устав эбдэлгые зайлуулха, электростанцинуудые бариха гэхэ зэргын хүдэлмэридэнь колхозникуудта ёһотой һайнаар туһалаад байбал, өөрынгөө зорилгые дүүргэжэ шадаха болоно. Тэдэнэр болбол үйлэдбэриингөө түсэбүүдые ба гүрэнэйнгөө урдахи уялгануудые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө социалистическэ мүрысөө үргэнөөр ябуулха хэрэгтэнь колхозникуудта туһалха табанжэлэй түсэб тухай үргэнөөр пропаганда ябуулжа туһалха ёһотой. Хүдөө ажахын түрүүшүүл болохо—Шурыгина, Киселев, Герасимов ба бусадай дүй дүршэлые дэлгэрүүлхэ ёһотой. Гадна научно-гэгээрэлэй ба агротехническэ пропаганда ябуулха, арадай творчествые хүгжөөхэ шухала.

Нютагай советүүд болбол культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай материальна база тухай эрхимээр анхаралаа табиха зэргэтэй. Гэбэл, гэр байрыень заһабарилха, түлеэ залһаар, гэрэлээр, бусад шухала түхеэрэлгэ хэрэгсэлээр гүйсэд хангажа үбэлэй үеын хүдэлмэридэ бэлэн болгохо уялгатай. Нютагай советүүдэй культурно-гэгээрэлэй секцинүүд болбол культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэриин бодото зүйл болохо тэрэнэй идейнэ удхада гол анхаралаа хандуулха уялгатай. Энэ хадаа манай хүдөө тосхонуудай культурна гуламтануудай хүдэлмэридэ дутуу дунданууудай ехэ олон байһан дээрэһээ бүри шухала болоно. Хүдөө тосхоной культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаанууд мүнөө хүртэр табанжэлэй түсэб тухай пропаганда ябуулха бодото центрнүүд боложо үшөөл шадаагүй байһаар. Хүдөөгэй ба городойшье культурна гуламтануудай зарим хүтэлбэрилэгшэд өөрынгөө хүдэлмэридэ мүнгэ олохо коммерческэ ябадал тээшэ татууран орожо, ажалшадые идеологическа талаар хүмүүжүүлхэ гол хүдэлмэреэ хоердохи ээлжээндэ табяад, олонхидоо түлөөһэтэй танцын вечер эмхидхэлгые эрхилдэг болошоо.

Самодеятельнэ кружогуудай хүдэлмэриин идейнэ удхые хянахагүй ба политическэ һэрэмжээ мохооруулһаа дээрэһээ идейнэбэшэ болон худал удхатай репертуарые хэрэглэхэ ябадал гарадаг байна. Жэшээлхэдэ, Түнхэнэй аймагта советскэ хүнүүдые будүүлигээр хардаһан балар бүрүү удхатай дуунуудые дуулалга дэлгэрэнхэй. Байкало-Кударын аймагта үнгэрхэдөө уран һайханай самодеятельностиин харалга дээрэ байгшадта уйдхар гунин түрүүлхээр ёһолол харуулһан байха юм.

Мүн Улан-Удэ городтошье политическэ талаар оһол назагай ябадал гаргалга үзэгдэнэ. Городской сад соо бүхэли зундаа женглер клоун хоер гаража, тэдэнэр ээлжээгээр номернуудые харуулдаг байгаа. Түрүүн женглерынь гаража бүхэли час соо хүлэртэрээ хүрган дээрэ табаг эрьелдүүлдэг, удаань веник бариһан клоун гаража мүн лэ часай турша соо ямаршье удхагүй үймэраар сцена дээрэ иигэ-тиишээ харайлаг, гүйлэг байгаа. Энэ хадаа советскэ харагшадые гансахан лэ баһаһан доромжолһон ябадал болоно. Гүрэнэй филармони хадаа өөрынгөө хүдэлмэриие циркдэ зориюулжа, Алас Дурнын бүхы «алдар солото барилдаашадые» суглуулаад, хоер һараһаа үлүүтэй саг соо сугларагшадта барилдаа харуулжа үнгэргэбэ. Энэнь хадаа олониитэдэ бодото советскэ искусствые харуулха ажалыень хизаарлан хаһадаг байгаа. Зунай кино-театр болбол аппаратураа заһабарилжа зондо юушье һаань харуулха гэжэ 6 дахин һэдэлгэ гаргажа, эсэстээ сагаан баабагайе «хүлөө өөдэнь» эрьелдүүлэнхэйгээр харуулһан байна. Кяхта городто зунай сезон соо танцын түлөөһэтэ вечернүүдые эмхидхээд, өөрынгөө хүдэлмэриие хизаарлаба. Зарим клубууд ба уншалгын байшангуудта, тэдэнэй хүтэлбэрилэгшэдэй политическэ бэлэдхэлэй доодо хэмжээндэ байһан дээрэһээ политическэ һэрэмжын мохооһон ушарнууд үзэгдэнэ. Улан-Удэ городой Пригородна районой нэгэ клуб соо Александр Невскиин, Дмитрий Донской, Кузьма Мининэй, Дмитрий Пожарскиин, Александр Суворовой портредүүдтэй император Петр 1-ын зурагые зэргэлүүлжэ һуулгаһан байна. Энэ юун болооб гэжэ асуухада, «харана гүт, уранзохеолшо болбол Петрын портредые ехэ шадамараар зураһан дээрэһээнь, агууехэ үг гарбалта уладтай сугтань үлгөөбди» гэжэ һэнгэргүй харюусадаг байха юм.

Манай ханын газетэнүүдэй редакторнууд советскэ хэблэлэй материалнуудые хэрэглэдэгынь һайн байна. Теэд хэмжүүрыень мэдэхэ хэрэгтэй. Зарим газетэнүүдтэ «Бурят-Монгольская Правдаһаа» статья абажа, ханынгаа газетые бүгэдыень ээлдэг ушарнууд үзэгдэнэ. Үнгэрхэдөө зарим ханын газетэнүүд колхоз ба эмхи зургаануудай хүдэлмэриин дутуугуудые шүүмжэлхэдээ басниин формоор зүйл бэшэжэ, советскэ хүнүүдые бэгсэргэ. борьболоо мэтэ шубуу шонхор шэнгеэр харуулдаг ушарнууд бии.

Хэдэн олон аймагуудта естественнэ научна пропагандые ябуулгада ехэнүүд дутуунууд үзэгдэнэ. Эдэ хадаа байгаалиин элдэб үзэгдэлнүүдые материалистическэ ёһоор тайлбарилжа шадахаар ажалшадые зүбөөр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ һаад ушаруулна.

Культурно-гэгээрэлэй зарим таһагууд лекторнуудэй бэлэдхэлдэ найдаад тэдэнэй уншаһан лекцинүүдэй удхые хянанагүй. Кяхта городой нэгэ лектор атомна энерги тухай лекци уншаад, хэдэн олон асуудалнуудай ороходо нэгэндэншье харюу үгэжэ шадаагүй. Мүн иимэ жэшээнүүдые ондоо тээһээшье олоор тоолоjo болохо байгаа.

Мүн уншалгын байшан, клуб библиотекэ ба улаан булангуудай хэдэн һара соо суургатай байдаг ушарнууд үзэгдэнэ. Үнгэрхэдөө, эдэнэй гэр байрые орооһо таряа гү, али огородой эдеэ хадагалха газар болгодог, шубуунайшье фермэ болгодог колхозууд олон. Энэ талаар Бичүрын аймаг илангаяа илгарна. Дзержинскиин нэрэмжэтэ ба «Сталинай зам» гэжэ колхозууд уншалгынгаа байшангай гэрнүүдые орооһоной ба овощиин складууд болгоһон байна. Калининай нэрэмжэтэ колхоз уншалгынгаа байшан шубуунай фермэ болгоо. Бичүрын аймгүйсэдком 1944 ондо бариглаһан библиотекын байшангые хүүгэдэй ясли болгохоор шиидхэбэри гаргаһан байха юм. Иимэ ушарнууд бусадшье аймагуудаар олон үзэгдэнэ. Энэ хадаа советскэ хүнүүдые, тэдэнэй тоодо залуушуудые идейно-политическэ талаар хүмүүжүүлхэ ба культурыень дээшэлүүлхэ тон ехэ хүдэлмэридэ һаад ушаруулдаг байна.

Культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудые эрхилхэ управлени хадаа бүхы идеологическа фронтын ехэ ба шухала участогай хүтэлбэрилгые шангадхажа, нютагай зарим советүүдэй зүгһөө хүдөөгэй культурна гуламтануудта буруугаар хандаха ябадалыень эрхэ бэшэ зайлуулха зэргэтэй.

„Б.-М. ҮНЭН" газетын материалаар хэмжээ абт[illegible]

„НЮДЭ ДАЛДАЛАГША[illegible] ДИРЕКТОРЭЙ ТУШААЛДА ҺУ[illegible]

«Б.-М. Үнэн» газетын сентя[illegible] 21-нэй номерто «Нюдэ далда[illegible] директорэй тушаалда һууна» гаршагтай статья толилог[illegible] байна. Энэ статья соо Куру[illegible] аймсоведэй гүйсэдкомой түр[illegible] шын орлогшо ба промкомби[illegible] директор байһан Березин гэг[illegible] бан тушаалдаа харюусалга[illegible] хандадаг, комбинадынь про[illegible] бүтээжэ гаргаха программа [illegible] жэ шадаагүй байһанайнь туха[illegible] лэгдэһэн юм. Тэрэ статьягай [illegible] шалган үзэхэдэнь тэндэ хэлэг[illegible] зүйлнүүд зүб байба. Березин [illegible] мэриһөө зайлуулагдажа, ху[illegible] харюусалгада хабаадуулагд[illegible] гэжэ Курумканай аймсоведэй[illegible] сэдкомһоо манай редакцида [illegible] сэбэ

Харюусалгата редактор Ц. Д. ДАМДИНЖАП[illegible]

РЕДАКЦИИН АДРЕС: г. Улан Удэ, ул. Ленина 26. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС. Улан-Удэ Үнэн). ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редактора—23. АТС—1-80; зам. редактора — 23. ответ. секретаря—3-23; отделов: партийной и комсомольской жизни, сел[illegible] хозяйства — 3-23 (2 зв.), культуры и быта, промышленности и транспорта — 4-52; писем трудящихся, внутренней информации и переводов—4-52 (2 зв.); об'явлений — 2-64 (2 зв.).

Н—00753. Типография Государственного газетного издательства при Совете Министров БМАССР. Зак[illegible] 10[illegible]